

no 157 279935

ANUL II.

AUGUST - OCTOMVRIE 1933,

No. 1-3.

VLĂSTARUL CÂMPIEI . . .

REVISTĂ DE FOLKLOR ȘI ARTĂ POPORANĂ
ORGANUL SOCIETĂȚII CULTURALE „I. OLTEANU“
CU SEDIUL ÎN COMUNA COJOCNA JUD. CLUJ.

ABONAMENT : | 80 Lei anual, 50 Lei pe 6 luni.
| Instituțiuni particulare 200 Lei, de stat 300 Lei.

BCU Cluj-Napoca

BCPER201901677

BCU Cluj Napoca Library Cluj

Cojocna. Ulița în deal la Cruce. Foto Căpitan Șutu Ioan,
Reg. 34 Art. Oradea.

Sibiu
321 19 35

Intemeietor :
VASILE MOLDOVANU
învățător.

Director :
GEORGE SUCIU
protopop.

Redactor responsa
Dr. ION BOSI
medic.

Toate manuscrisele și corespondența privitoare la administrația
revistei precum și abonamentele se vor trimite pe adresa :
Vasile Moldovanu, învățător, comuna Cojocna, județul Cluj.

Colaboratori.

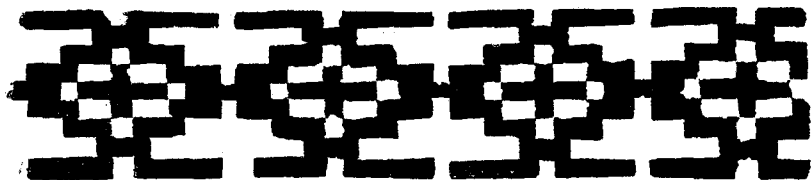
1. Chifor Romulus, înv.	7. Suciú Gheorghe, protopop.
2. Checicheș Maria, înv.	8. Suciú Maria, înv.
3. Cojocneanu Maria, înv.	9. Șiclovanu Gheorghe.
4. Dăneș Gheorghe, / Central University	10. Racotzi Gheorghe, înv.
5. Giurgiu Valeriu, protopop.	11. Beldeanu Vasile, preot.
6. Grossu Nicolae, înv.	12. Butuza Izidor, impiegat.
-

Membrii fondatori :

1. Dr. Bosica Ion, cu 1000 Lei	6. Moldovan Susana, cu 200 Lei
2. Moldovan Vasile, cu 500 "	7. Turcu Liviu, cu 250 "
3. Suciú Maria, cu 500 "	8. Chifor Romulus, cu 200 "
4. Palu Iosif, cu 500 "	9. Giurgiu Eugen, cu 200 "
5. Cojocneanu Maria, cu 500 "	10. Budușan Ioan, cu 300 "

Membrii activi, cu o cotizație anuală de 60 Lei :

1. Dna Dr. Bosica Susana.	8. Dș. Laurențiu Maria.
2. Dș. Dascăl Irina.	9. Dș. Moldovan Susana.
3. Dș. Cojocneanu Maria.	10 Dș. Runcu Victoria.
4. Dș. Suciú Maria.	11. Dl Lipovan Vasile.
5. Dl Suciú Quintilian.	12. Dl Beldean Ioan.
6. Dș. Herineanu Victoria.	13. Dl Turcu Liviu.
7. Dl Popa I. Ioan cl. VI. L.G.B.	14. Dl Moldovan Vasile.
15. Suciú Gavril, ing. cu 100 Lei anual.	

379905

Oameni de seamă.

Ori încotro te duci și ori cu cine vorbești, nu vezi și nu auzi altceva, decât numai și numai criză, criză și iar criză. Așa de mult a intrat în uz acest termen, încât să nu ne fie de mirare, dacă într-o bună zi, răspunsul la salut, va fi dat prin cuvântul criză. Vrând nevrând te întrebă: Oare și în trecut tot așa sau văicărit oamenii, oare și în trecut lumea era așa de materialistă ca azi? . . . Hotărât că nu. Timpurile de azi, nu cred să le fi cunoscut strămoșii noștri nici măcar a suta parte, cu toate că au trăit poate timpuri și mai grele decât cele de azi.

Trecutul ne scoate la iveală o seamă de oameni, cu caractere hotărâte, cari au făcut mult bine omenirii, prin munca lor bogată în fapte și realizări. Unii dintre ei au ajuns culmea în această privință, pentru că noi cei de azi, să ne închinăm cu multă recunoștință în fața memoriei lor, dar sunt mulți, cari sunt lăsați pradă uitării.

E păcat, ca noi cei de azi, cari stăm pe fundamentul cultural-social clădit de mulți înaintași vrednici ai noștri, să dăm uitării atâtea figuri mărețe ale neamului, cari n'au putut fi eternizate în analele acestei țări. Mai ales azi, mai mult ca ori când, trebuie să scoatem mai mult în evidență faptele mari, caracterele hotărâte și inițiativele frumoase ale oamenilor cari au fost. Toate acestea trebuiesc prezentate ca un model de viață pentru tinerețel nostru de astăzi. În direcția urmată cândva de acești mecenai să-și îndrepte toți toată știința și puterea de muncă, pentru prosperarea neamului și-a țării.

Țara și-a avut oamenii ei de seamă, pe care-i glorifică cu recunoștință, dar se poate întâmpla, ca unii să fie uitați și poate numai târziu munca cercetătoare a unora să-i scoată la iveală. Apoi, ținuturile, județele, satele etc. deasemenea își au oamenii lor de seamă. Pot spune, că poate cei mai mulți oameni de seamă ai neamului nostru s'au ridicat de la glia ogorului, de prin satele noastre răsirate pe mărețe plaiuri ale acestei țări. Mai ales în ținuturile subjugate, bărbații mari ai neamului s'au ridicat de prin diferitele sate izolate. Ridicați din aceste plaiuri dă-tătoare de viață, luminate în plin de strălucitoarele raze ale

soarelui, viața lor deasemenea a fost ca o lumină, călăuzitoare pentru viața celor subjugăți.

Școala vieții i-au făcut să urmeze drumurile cele mai bune să-și călăuzească tovarășii copilăriei spre lumina dătătoare de viață a neamului acesta oropsit de soartă.

Cea mai frumoasă inițiativă și faptă ce-o putem face noi cei de azi, e să răsfoim viața trecută a acestor oameni de seamă și s'o urmăm căci ea ne va călăuzi pe calea cea bună, sădindu-ne în suflet dragoste de glia unde le zac osâmintele, de cultură și tot ce ne poate fi de folos nouă și neamului nostru.

Să ne cunoaștem întâi oamenii de seamă ai satului nostru, ai satelor vecine, ai județului, ai ținutului și ai țării. Să ne formăm un cult deosebit, cultul oamenilor de seamă ieșiți din mijlocul nostru. Să nu-i lăsăm să-i acopere vălul uitării, că-i păcat!... Nimeni nu bănuiește ce comori de fapte mari, cinste și caractere tari, are viața lor trecută.

Să ne îndreptăm gândul și fapta spre viața lor trecută. Noi, învățători și preoți, să sădim respectul și cucernicia sufletească în inimile copiilor noștri pentru oamenii de seamă ai satului, până la ai țării. Să respectăm cu sfințenie memoria acestora ca s'o bine merităm și noi în viitor.

Potrivit acestor gânduri, cari ne frământă mereu, pe noi acești câțiva din jurul Văstarului Câmpiei, ne-am hotărât, ca să deschidem o coloană nouă în cuprinsul revistei noastre, care va purta numele „Oamenii de seamă ai câmpiei.“

Și har domnului, câmpia Ardealului își are bărbații săi de seamă, are pe Vasile Ladislau Pop, din Berindu, al doilea preș. al asoc. Astra, pe Gheorghe Baritiu, pe Ion Olteanu, testatorul sumei de 100.000 Lei pe vremuri la Astra, despre care ne vom ocupa și în numărul de față și mulți alții. Fie-le memoria bine cuvântată, iar viața lor pildă de urmat pentru noi cei de azi.

Imi îndrept cuvântul către Apostolii neamului, învățători și preoți, de pe câmpia Ardealului, cari ne-au înțeles întotdeauna. Căutați trecutul satului unde sunteți și scoateți la iveală viața oamenilor de seamă ai satului, scrieți-o și comunicați-o, ca s'o cunoască toți, dela mic până la mare în satul respectiv. Să învățăm sătenii, ca să respecte pe cei, cari s'au ridicat cândva din sânul lor, pentruca să le fie de folos, prin propria lor viață... Cea mai frumoasă ispravă ce-o poate face un intelectual, pentru satul și sătenii lui!...

Să ne respectăm oamenii de seamă și să luăm exemple din viața lor trecută pe care să o urmăm noi azi. Puțină vorbă și faptă multă, rezultate bune, să avem azi noi când suntem liberi și putem să ajungem poate mult mai departe.

Numai atunci vom putea fi cu conștiința împăcată, când vom scoate din negura trecutului, la lumina zilei, tot ce-i vred-

nic de urmat, pentru fericirea și prosperarea satului unde noi suntem.

Să creiem în satul nostru în sufletul fiecăruia un cult deosebit, cultul oamenilor de seamă ai satului nostru. Să începem dela cunoscut, dela noi și apoi să ne ridicăm treptat în sus, în mod temeinic și cu multă dragoste.

Cine nu-și respectă locul și oamenii unde s'a născut și unde trăiește, cine nu-i iubește glia ce acoperă osemitele strămoșilor și oamenii de seamă ai trecutului și cine nu și-a făcut un cult deosebit pentru acestea, în fața cărora să se închine cu cucernicie, ca și în fața altarului, nu-i vrednic să calce plaiurile scumpei moastre țării!... Acești oameni n'au caracter, nu sunt patrioți, sunt niște lași și profanatori, de cari țara n'are lipsă și cari o angajează poate în criza grea de azi. Iată unde cred eu, că-i poate bubă și de unde ar trebui îndreptat răul.

Toate acestea cad în sarcina intelectualilor satelor, învățător, preot, notar, medic. Acolo unde norocul v'a făcut să fiți împreună, uniți-vă în cuget și simțiri și munciți pentru ridicarea moralului și respectului de frumosul nostru trecut. Lăsați pentru aceste probleme orice considerente și dați-vă mâna să dovediti, că în fața problemelor mari, aveți un singur gând și-o singură simțire, munca pentru ridicarea neamului!!!...

Cojocna, la 3 Septemvrie 1933.

V. MOLDOVAN

Credințe — Superstiții.

Din comuna Cojocna, jud. Cluj.

Duhurile casei.

În numărul trecut al revistei noastre, am început să dau o serie de cazuri în legătură cu duhurile casei. Le voi continua și în acest număr.

Afară de dracul și ceilalți necurați, ca duhuri rele și îngeri în diferite chipuri, ca duhuri bune, casa mai are și alte ființe cari o străjuiesc și cari sunt noroc sau nenoroc pentru ea. Iată, de exemplu, credința în șerpii casei, cari poate că există, dar există cu siguranță în unele case bătrâne cu păreții din vâlătuci; cărora li-se atribue multul noroc, ce dă peste casa respectivă. Deci, șerpii aduc mult noroc, pentru casa unde viețuiesc. Acești șerpi ai casei nu sunt veninoși. Ei nu fac nici-un rău membrilor familiei, deaceia nu trebuiesc omorâți, că-i păcat. Credința este, că acest șarpe are culoarea albă și se adăpostește sub pragul casei.

O grijă deosebită se poartă acestor șerpi, ca ei să nu părăsească casa. Când un asemenea șarpe părăsește casa, duce cu el tot norocul acelei case.

Din clipa, când șarpele nu se mai adăpostește sub acoperișul casei, în casa aceea intră nenorocirile cu grămada.

De obicei șerpii — dacă le merge bine — părăsesc numai atunci casa, când dintre cei doi soți moare unul, atunci șarpele îl însoțește la groapă, unde va trăi, până când sufletul mortului se va așeza undeva. Șarpele înapoi nu se mai întoarce.

Șerpii aceștia reclamă și hrană, cu care se hrănesc și ai casei, de obicei lapte. În multe cazuri, când ai casei pleacă și lasă farfurii cu resturi de lapte pe masă, găsesc șarpele acolo lingându-le. La apariția omului se lasă domol în jos și se duce la locul lui. Dacă nu găsesc de ale mâncării în casă, ies afară și-și caută, dar în acest caz se poate întâmpla, ca să nu se mai întoarcă. Ca șarpele să nu părăsească casa și să ducă cu el norocul casei, i-se pune după ușă lângă prag, un vas cu lapte dulce, ca să-l bea.

Care-i adevărul din toate acestea numai sătenii îl cunosc. Un singur lucru e cert, că prin pereții caselor, făcuți din vălătuci să pripășesc asemenea șerpi, dar n'au culoarea albă, cum amintisem mai sus, ci sură-brună, ca și zidul. Ei nu sunt veninoși și adesea oamenii îi găsesc pe masă alături de farfuriile de unde copiii rămași acasă au mâncat lapte. Ei nu sunt omorâți, dar oamenii caută — mai ales azi — să se scape de ei; dacă nu se scapă, se mută din casa aceea sau își fac alta. Sunt însă foarte rare casele unde se adăpostesc asemenea șerpi.

Dacă șarpele se întoarce după îngroparea mortului, la anul sau mai mulți ani, e semn, că mortul întârzie mereu pe la vămile văzduhului, este flămând și șarpele caută să-i ducă ceva de mâncare. În asemenea cazuri, în casa respectivă se face feștanie și multe rugăciuni pentru iertarea păcatelor celui mort, iar șarpele este alungat cu tămâie și rugăciuni. Sufletul mortului atunci nu mai rățăcește prin văzduh dela o vamă la alta, ci se duce la vama unde crede, că-i cumpăna păcatelor lui.

Această credință se mai păstrează și azi, dar nu mai este practică. Oamenii cunosc multe cazuri și bune și feroase cu șerpii casei, le discută cu multă teamă, încât se vede bine influența ce-o au asupra lor, dar caută să se scape cât mai repede de aceste lighioane.

Dumnezeu și Sfântul Petru.

Între sătenii se povestește, fără multă afirmație din partea tuturora, că din când în când, Dumnezeu însoțit de Sf. Petru se pogoară pe pământ, mai ales când rodul pământului este îmbelșugat și grâul țarinelor se seceră. Atunci, Atot-Puternicul și

cu Sf. Petru, pun la încercare credința și mulțumirea pământenilor. Dumnezeu și cu Sf. Petru, după credința poporului sunt doi moșnegi frumoși, cam aduși de spate din cauza poverii anilor, cu barba mare — albă colilie — și cu părul lung, lăsat în plete peste umerii lor bătrâni.

Bătrânețele și le poartă cu ajutorul unui toiag, în capătul căruia își au atârnată traista cu merindea. Ei se opresc în multe locuri, unde lucrează persoane singuratice și izolate de sate. Intră în vorbă cu secerătorii. Cer de multe ori să li-se facă mici servicii, foarte neînsemnate, cari sunt cumpănite de A-Tot-puternicul și răsplătite după merit.

Dumnezeu și cu Sf. Petru călătoresc nevăzuți apar doar acolo, unde trebuie, în fața călătorului la cotitura drumului, în mijlocul lanului de grâu în fața secerătorilor, etc. Iată o întâmplare foarte cunoscută aici în Cojocna și care adesea este povestită secerătorilor de către un moș sau bunică:

Erau odată la seceriș, într'un lan, unde nu mai rămăsese lucru, decât numai pentru câteva ore două fete surori. Alături de ele secera o fată singură, care mai avea însă mult de secerat.

Dumnezeu și cu Sf. Petru au apărut ca niște drumeți din lanul de grâu înaintea celor două fete, cari lucrau în ruptul capului și le-au cerut, să le dea ceva de beut — puțină apă rece dacă au. Fetele, cari se grăbeau să-și gate de secerat pâlcul ce-l aveau înainte, au răspuns:

— Plecați în plata Domnului și vă vedeți de drum, că noi n'avem vreme să stăm după toți trecătorii.

Dumnezeu și cu sfântul au plecat capetele și s-au luat drumul spre lanul vecin, unde secera fata cea singură. I-au dat binețe și au cerut și dela ea să le dea puțină apă. Fata i-a poftit să odihnească puțin, că îndată dă fuga până la izvorul din apropiere și le va aduce apă rece, că aceea din ulcior este cam caldă și stătută.

În vreme ce fata se ducea după apă, Sf. Petru zise:

— Vezi Doamne ce suflet bun are fata asta și ce rele au fost celelalte două, cu toate că ele nu mai aveau decât foarte puțin de lucru.

— Lasă Petre, că toate au să iasă bine — zise Domnul.

— Să nu crezi, că ele vor găta lucrul înaintea acesteia.

Abia terminară vorba și fata și sosi cu apa rece dela izvor. Dumnezeu și Sf. Petru și-au potolit setea și s'au gătit apoi să meargă mai departe. Când să plece, au întrebat-o, dacă o să-și gate acuma seceratul. Fata le răspunse:

— Dacă mi-a ajuta Dumnezeu, am să gat, dacă nu... mai este și mâne vreme destulă.

Acum s'au întors și pe la celelalte două fete, cari lucrau de gândeai că mănâncă pământul nu alta.

Dumnezeu le-a întrebat și pe ele:

— Dacă vă ajută Dumnezeu, cred că veți să terminați îndată, nu?...

Ele răspunseră grăbite, fără să-și ridice capetele:

— Ori ne ajută, ori ba, noi tot gătam, căci mai avem de secerat doar de câțiva snopi.

Sfinții drumeți gândindu-se la răutatea oamenilor plecară mai departe, ca să mai vadă și alte feluri de oameni. Nici nu plecară bine însă și cele două fete au fost apucate de niște dureri grozave prin toate mădușarele, de se tăvăleau prin miriște și nu mai putură tăia nici-un spic.

S'a înserat și ele au trebuit să plece către casă, lăsând holda negata. În cealaltă zi tot așa. A treia zi, când s'au dus din nou la secerat, cei doi drumeți s'au abătut iarăși pe acolo. Găsindu-le cu holda încă nesecerată, le-au întrebat de sănătate. Acum cele două fete au stat de vorbă cu drumeții. Dumnezeu li-se destăinuie, spunându-le că le-a pedepsit pentru răutatea inimii lor, iar ele, pline de frică și de remușcare au căzut cu fața la pământ, plângând și cerând iertare pentru purtarea lor nesocotită.

Fata cea singură, gătasese cu ajutorul lui Dumnezeu încă în ziua dintâi lanul de secerat.

Iată cum pedepsește Dumnezeu pe cei răi și ajută pe cei buni.

Culese de:

VASILE MOLDOVANU

învățător.

Studii științifice asupra folklorului!

Considerațiuni asupra particularităților graiului bănățean.

— Studiu folkloristic al graiului din comuna Parța, Timiș-Torontal —
(continuare din No. 9—12, 1933).

Urmează să vedem, ce schimbări sufer diftongii. Și ei sunt tot așa de labili în pronunțare, ca și vocalele :

au devine ao în cuvintele în cari este urmat de r : aor, Aoriël, paorië în loc de : aur, Aurel, paure (plugar, dela germ. Bauer).

ău se schimbă în o sau u la pronumele posesive tău, său, când aceste pronume sunt precedate de posesiune : tată-to, moșă-to, frate-tu, socri-tu, uică-so, nĳepoti-su în loc pe : tată-tău, moșu tău, frate-tău, socru-tău, uică-său (unchiul-său), nepotu-său.

âi se schimbă în âni, dând : rânië, brânië, gutâni, gutânië în loc de = râie, brăie, gutăi, gutăie.

ea devine a când este precedat de j, ș, ț și z, în celelalte cazuri se pronunță ca ia : clujan, orășan, județan, orădzan, mărșiniian, argë ian, etc. în loc de : clujean, orășean, orăzean (din Oradea), mărșinean, ardelean.

eu se schimbă în **io** la pronumele **eu** și **meu** (când este precedat de posesiune): **io**, **facië-mio**, **tată-mio**, etc. în loc de : **eu**, **frate-meu**, **tată-meu**.

oa se schimbă în **ă** numai la adverbul **toate**: **tăcië**.

oi și **oaië** dela sfârșitul substantivelor se schimbă în **oîi** și **oaië**: **buboîi**, **piroîi**, **măturoîi**, **găzdoaië**, **lădoaië**, în loc de : **buboi**, **piroi**, **măturoi**, **găzdoaië**, însă se zice : **oaië**, **oi** (animale).

oi dela adverbul **apoi** se schimbă în **ui**: **apui** ni-om duçië în loc de : **apoi** ne-om duce.

ui este înlocuit cu **ân** și întărit cu **h** la imperativul verbului **a se uita**: **hântă-cië**, **hântați-vă** în loc de : **uită-te**, **uitați-vă**, însă amândouă felurile sunt întrebuițate deopotrivă, căci se zice și **uiu-cië** și **hântă-cië**.

Să trecem mai departe la studiul schimbării **consonanțelor**, căci și ele sufer în bună parte o schimbare, cele mai dure fiind înlocuite cu altele mai moi, mai ales când sunt urmate de anumite vocale, lucrul, ce pentru unii formează caracterul principal al graiului bănățean. Însă îndulcirea consonanțelor nu este un caracter exclusiv bănățean, căci o întâlnim și pe câmpia Ardeleană, Mo'dova și Bucovina. Caracteristica graiului bănățean trebuie deci căutată nu numai în îndulcirea consonanțelor, ci în complexul general al schimbării, ce-o sufer sunetele. Lăsăm cu acestea să urmeze transformările consonanțelor:

Dentalele **d** și **t**, fiind urmate de **e** și **i**, vor fi înmuiate puțin trecând în guturalele corespunzătoare: **d** în **g**, iar **t** în **c**. Vom pronunța deci: **ungië**, **grăgină**, **moarcië**, **dăcină** în loc de : **unde**, **grădină**, **moarte**, **datină**.

Uneori schimbarea lui **d** în **g** aduce după sine și schimbarea lui **o** în **i**. Astfel în loc de : **deochiu** se va spune **giochi**, nu **giëochi**. Alteori **di** și **ti** nu se schimbă în **gi** și **ci**, cum ar fi regula, ci în **ghi** și **chi**. Așa cuvântul : **dinți** se va pronunța : **ghinț*** și nu **ginț**, iar **cârțiță**: **cârchiță**, * nu **cârciță**.

Se întâmplă câteodată, că între **d** și **o** se interpune un **r** atunci pentru a se putea schimba **d** în **g**, se înfige între **dr** un **i**: **dreptate**, **a drege** vor fi deci augmentate cu **i**: **direptate**, **a direge**, pentru a se putea spune : **giriëptacië**, **a giriëgië**.

Altădată **d** urmat de **o**, nu se mai schimbă în **gië**, ci se înmoaie și mai mult și devine **gië** (sunt intermediar între **go** și **je**): **giëgiëcië*** în loc de **giëgiëcië** pentru cuvântul **degete**.

Guturalele **c** și **g**, fiind urmate de **e** și **i**, se vor îndulci și ele, ajungând niște sunete intermediare; **cië**, **ci**, **gië**, **gi** (se pronunță aproape ca **șe**, **și**, **je**, **ji**). Astfel se va spune : **piëtriëciërië**, **cină**, **giëcnunchi**, **ginglië** în loc de **petrecere**, **cină**, **genunchi**, **gingie**.

Cuvintele de formație mai nouă, care conțin pe **d**, **t**, **c**, urmați de **e** și **i**, nu sufer nici o schimbare. Se va zice deci : **dentist**, **diplomă**, **testimoniu**, **timid**, **centru**, **cilindru**.

c se schimbă uneori în labiala **p**, dacă este urmat de **t**: *doctor* în loc de *docttor*.

ch și **chi** își pierd câteodată pe **h** și rămâne **ce**, **ci**: *io-ciem ciar* pră Ion..., să înciagă lapcili... în loc de eu *chem chiar* pe Ion..., se încigă laptele. Tot așa și **gh**: *giërgiëu* în loc de *gherghef*.

f se schimbă în **p**, dacă este precedat și în aceeași silabă cu **p**: *poftă* în loc de *poftă*.

f se schimbă în **u** la sfârșitul cuvintelor, când este precedat de **a** sau **e**: *prau*, *giërgiëu* în loc de *praf*, *gherghef*.

h uneori este eliminat: *ârciie*, *otar*, *oldz* în loc de *hârtie*, *hotar*, *holzi* (holde, lanuri). Alteori întărește cuvintele. cari încep cu vocală: *harpilë*, *hârmăsarî*, *hântă* în loc de *aripă*, *armăsar*, *uite*.

j devine un sunet intermediar, când este urmat de **o** și **u**: *gioc*, *gioi*, *aghiung*, *gîrământ*, în loc de *joc*, *joi*, *ajung*, *jurământ*. (Sunetul *gi* este foarte apropiat de *gi*, însă se pronunță ceva mai moale).

l se schimbă în **n**, când este precedat de **la** în acelaș cuvânt: *alălant*, *alantăieri*, *aiëlantă* în loc de: *alălalt* (celălalt) *alaltăieri*, *aielaltă* (cealaltă).

Articolul **l** este eliminat totdeauna: *capu*, *ochiu*, *scamnu* în loc de *capul*, *ochiul*, *scaunul*.

n urmat de **e** și **i** este totdeauna înmuiat: **ni** și se pronunță ca **gn** din limba franceză și italiană: *cânië*, *biñië*, *giuni*, *păuni*, în loc de: *câne*, *bine*, *juni*, *păuni*.

p se schimbă în **f** în cuvântul *dolap*: *dolaf*.

r suferă o singură schimbare, transformându-se în **n** la cuvântul *rapiță*: *napiță*.

t precedat de **s** și **ș** și urmat de **e** la condiționalul verbelor a mușcă, a uscă, a pușcă (împușca), se schimbă în loc de **cië**, cum ar fi regula, în **chië**: *să uschië*, * *să mușchië*, * *să pușchië* * în loc de: *să uște*, *să muște*, *să puște* (împuște).

v se schimbă în **g** la cuvântul *măduvă* = *mădugă* (lat. *medulla*), iar la cuvântul *bivol*, în **b**: *bibol* (lat. *bubalus*).

v dela *voiu* verbul ajutător al timpului viitor se elimină, conjugându-se în modul următor:

Singular:

- I. oi fačić — voiu face
- II. ii fačić — vei face
- III. o fačić — vor face

Plural:

- I. om fačić — vom face
- II. iț fačić — veți face
- III. or fačić — vor face

z se pronunță totdeauna ca **dz**, afară de cazurile, unde derivă din **s**: *dzăuă*, *dzău*, *audz*, *vădz*, în loc de: *ziuă*, *zău*, *auz*, *văz*, însă: *izvor*, *războiu*, *brează*.

Prepoziția **pe** se întrebuițează numai sub forma mai veche: *pre*: *prăstă*, *prăla*, în loc de: *peste*, *pela*.

Pronumele **cel**, **cela** este înlocuit cu **al** (ăl), **ăla**, iar **cea** cu **aië** și **aia**: *alălant* (ălălant), în loc de: *celălalt* și *aiëlantă* (*aielantă*) în loc de *cealaltă*.

Substantivele *câlcâi*, *cui*, *vie*, derivate dela calcaneus, cuneus, vinea din limba latină, își păstrează încă acest caracter latin, păstrând pe *n*: *câlcâni*, *cunii*, *vinile*.

Unele cuvinte ca: *pentru*, *poreclă*, *sfeclă*, sufer o schimbare de loc (metateză) a sunetelor *l* și *r*: *prântu*, *proliță*, *silitică*.

O asemenea metateză sufer și verbele reflexive de conjugarea a treia la pluralul imperativului: *duciți-vă*, *întoarciți-vă*, în loc de *duceți-vă*, *întoarceți-vă*.

Câteodată unele sunete sau grupuri de sunete sunt eliminate din mijlocul cuvintelor: *întâniesc*, *mânc*, *prângă*, *vrișnic* în loc de *întâlnesc*, *mânânc*, *pre lângă*, *vrednic*.

Verbul a râde este întrebuințat totdeauna ca reflexiv: a se râde. De ex. *io mă rād* dă Pătru... în loc de: eu *rād* de Petru..

La pronumele posesiv *tău*, *tăi* a sufer o schimbare în *e*, zicându-se *tiêu* în loc de *tău* și *tiêi* în loc de *tăi*: capu *tiêu*, ochii *tiêi*.

La pronumele posesiv *ta*, *tale*, a sufer o schimbare în *ea* la singular și *ea* la plural, zicându-se: *tia* (diftongul *ea* se schimbă în *ia* după cum am arătat la schimbările diftongilor) în loc de *ta* și *tieliê* în loc de *tale*: masa *tia*, oili *tieliê*.

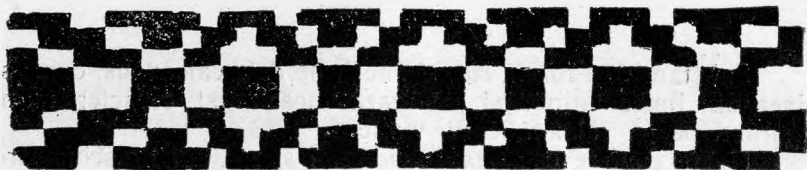
Interesant de a-l cunoaște este și felul de conjugare al unor verbe ca *a rămânea* la timpul trecut și *a fi* la timpul prezent:

<i>a rămas</i>	<i>sunt</i>
Singular:	Singular:
I. am <i>rămâniat</i>	I. <i>io mis</i> — eu sunt
II. ai <i>rămâniat</i>	II. <i>tu țești</i> — tu ești
III. o <i>rămâniat</i>	III. <i>iêl fi, iêstă</i> — el este
Plural:	Plural:
I. am <i>rămâniat</i>	I. noi <i>niș</i> — noi suntem
II. ați <i>rămâniat</i>	II. voi <i>viș</i> — voi sunteți
III. or <i>rămâniat</i>	III. <i>iêi iș, iêstă</i> — ei sunt

Forma aceasta de trecut a verbului *a rămânea* nu este folosită în mod exclusiv, căci se întrebuințează și forma *am rămas* etc. pe când eu *sunt* etc. se folosește numai în felul amintit. Observăm apoi, că la persoana a treia dela plural se întrebuințează *este* în loc de *sunt*, ca și la singular. Se spune deci: *iêstă* bași în loc de: *sunt* bași, etc.

Cu acestea am trecut în revistă o parte din fonetica graiului bănățean, fără să avem însă pretenția, că am dat un tot complet, ci numai ca o introducere, pentru a face cât mai accesibil acest grai acelor, cari ar dori să-l cunoască, cu observațiunea că schimbările, ce le sufer sunetele, nu pot fi supuse totdeauna unor reguli fixe, căci ele de multeori se fac foarte capricios, încât numai acela, care a trăit o vreme mai îndelungată printre bănățeni, își poate însuși în mod perfect acest grai.

Pentru a ilustra cele expuse aci, am dat în corpul revistei câteva strigături și descântece din comuna Parța, jud. Timiș-Torontal.

Artă poporană.

Din comuna Cojocna.

Crestături în lemn.

De V. Moldovanu

La partea superioară, ușile au formă circulară, iar deasupra lor un cordon vopsit în treicolori. Lângă cele două uși laterale dela altar, se află și cei doi stâlpi — fig. 2 — cari se deosebesc completamente în motivele încrustate, de ceilalți stâlpi pe cari i-am descris mai sus.

Motivele decorative au alt caracter și sunt mult mai adânc scobite ca la ceilalți. Stâlpii par să se fi pus dela început în acest loc, și nici nu au pe un al doilea stâlp mai nou, ca să-i întovărășească. Motivele sunt cam rupte, dar se pot determina cu multă ușurință. Tehnica însă este aceeași.

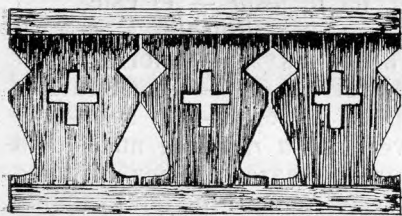

Fig. 4

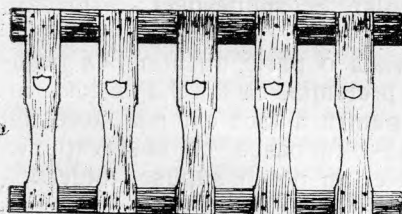

Fig. 5

V. Moldovanu.

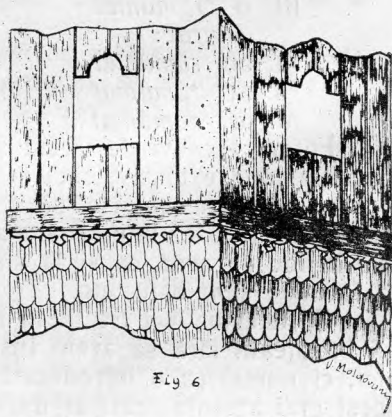

Fig. 6

V. Moldovanu.

Fig. 7

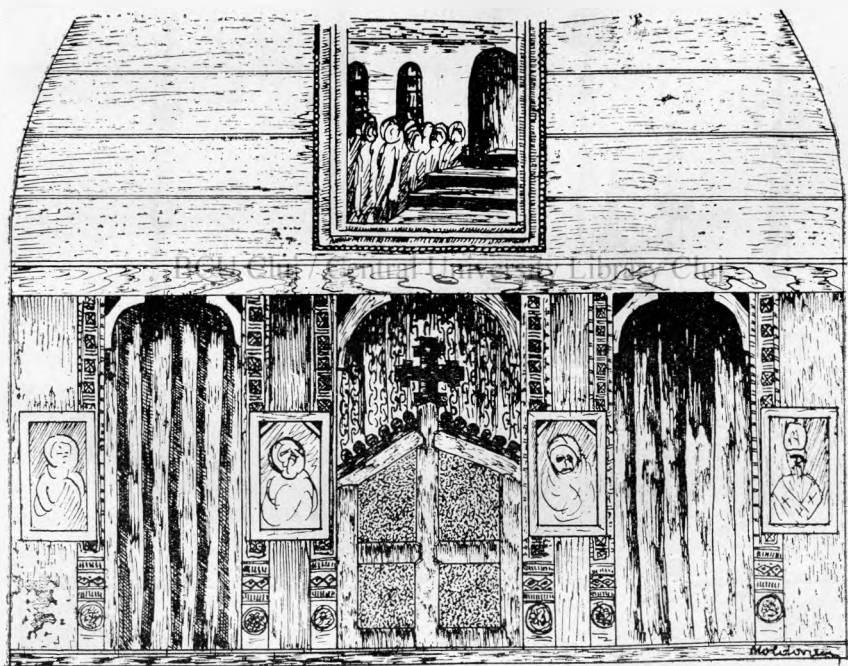
Aceștia sunt unicii stâlpi încrustați, cari se mai păstrează în biserica ortodoxă.

Înainte de a trece la alte obiecte sculptate, vreau să mă opresc și asupra uneltelor, cari s'au întrebuințat pentru sculpta-

rea ornamentelor de mai sus. Ele au fost destul de primitive, lucrate de fierarul satului din fier. Aceasta ne-o dovedesc unele forme circulare mai ales, cari au câte o porțiune eliptică. Un model de daltă circulară avem în fig. *a*. În schimb, creștăturile geometrice piramidate, lucrate cu unelte ascuțite în linie dreaptă, sunt destul de regulate. (fig. *b*.)

Siguranța, pe care o avea maestrul în mânuirea uneltelor sale, se poate preciza prin faptul, că toate motivele săpate, fețele formelor, sunt scobite cu o singură mișcare, deci o apăsare pe unealtă, lăsând fața plană și nervurile lemnului în mod continuativ. Fața sculptată, care nu este tăiată dintr'o singură apăsare a dălții, n'are fața plană iar nervurile sunt întrerupte.

Să continui mai departe cu alte obiecte de artă, ce s'ar mai afla în biserica ortodoxă din Cojocna.

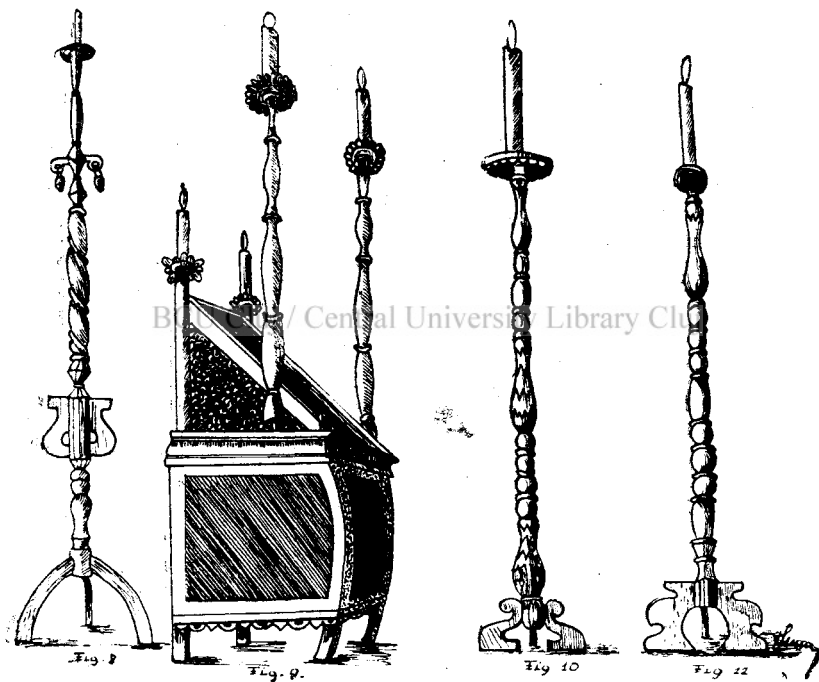

Iconostasul bisericii ort. com.

Am amintit mai sus, că la renovarea bisericii, materialul înlocuit n'a mai fost sculptat. Păretele, ce despărțea tinda de naos, deasemenea s'a luat, iar în locul lui s'a lăsat numai un grilaj înalt de 1 m. și făcut din scândură de brad. Aici nu mai găsim sculpturi, ci tăieturi ornamentale. (fig. 4.) Tot așa este lucrat și brâul corului (fig. 5). Cu toate, că titlul articolului meu este „Crestături în lemn“, vreau să mă abat puțin și să redau și tăieturile, deoarece și ele au motive ornamentale în execuția lor. Acuma să le luăm pe fiecare în parte.

Brăul, care desparte tinda de naos, este lucrat din scândură de brad groasă și lată de 48 cm. Felul cum este lucrată această scândură, arată, că maistrul nu eră un tâmplar specialist, ci un simplu țaran, căruia îi plăcea această meserie, dar pe care n'a învățat-o niciodată la stăpâni.

Brăul are tăieturi combinate din linii drepte și curbe. Liniile curbe sunt lucrate la cele două margini de scânduri, iar în centru nu sunt decât ornamente în linie dreaptă. Scândurile sunt așezate una lângă alta, dar nu lipite, încât se poate foarte bine observa forma ce s'a născut, având conturul unui vas pentru apă de hotezat sau pentru pus pastile, pe mijlocul căruia este o cruce.

Brăul dela cor, în schimb, este foarte simplu. Scândurile nu sunt prea groase și au numai la mijloc o tăietură simplă, formată din linii curbe, dar destul de regulate altfel, cum se poate vedea în figură. Sunt așezate, apoi izolate una de alta, așa că nu-ți pot da impresia unei forme regulate sau a unei imitațiuni de vas sau obiect sfânt, cum am putut desprinde din tăieturile delă celălalt brău mai sus descris.

Scândurile sunt prinse cu cuie de fier de cele două grinzi, dovadă că sunt mult mai nou lucrate. Lucrurile vechi nu sunt prinse cu cuie de fier, ci numai cu cuie de lemn sau prinse în încheieturi foarte solide.

Ceva mai interesante sunt tăieturile de dantelă, tot din lemn de brad, cari sunt aplicate ca ornamente la unele mobile din biserică sau la forma exterioară a turnului. În biserică găsim aceste ornamente dantelate la partea inferioară dela cele două măsuțe pentru sărutat (fig. 7.); cari au o formă cu totul caracteristică (fig. 9.). Același lucru îl găsim la partea inferioară a cununilor ce împrejmuiesc turnul la diferite înălțimi. (fig. 6.). Natural, cele dela turn sunt foarte puțin conservate, din cauza intemperiilor și a timpului lung, mai ales, că lemnul de brad nu opune multă rezistență, când nu este protejat.

Ceva mai nou lucrute sunt cele două dulapuri pentru hainele preoțești și proscomidie, ca și crucea dela masa din altar, cari au motive decorative și de cari mă voiu ocupa într'un capitol aparte.

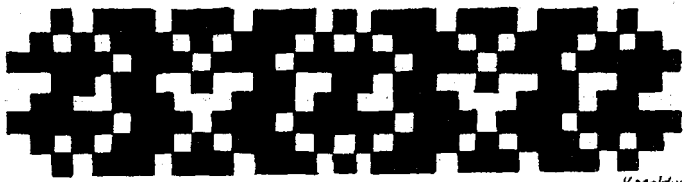
Vrednice de amintit sunt sfeșnicele din fața icoanelor împărătești, apoi alte două din fața icoanelor de închinat din tinda femeilor precum și altele, cari se pot vedea în fig. 8, 9, 10 și 11. Toate sunt lucrute în lemn de fag, în forme perfect rotunde și sunt vopsite apoi în roșu și negru. S'ar părea, că unele modulațiuni de motive ar fi lucrute la strung, pe când în realitate sunt lucrute numai cu mâna, cu ajutorul unor unelte făcute de fierarul satului, cari aveau diferite forme, ca și cele întrebuințate la strung.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

În aceste sfeșnice nu sunt deloc întrebuințate cuie de fier. Părțile componente la unele sunt din mai multe bucăți, iar la unele lucrute dintr'o singură bucată peste întreg corpul candelabrului. La cele, cari sunt compuse din mai multe părți, acestea sunt unite între ele prin cepuri interne, având forma unei cozi de rândunică, sau porțiunea inferioară este provăzută cu o gaură, ca și cea superioară, în care se cleiește apoi un cui de lemn, tamponându-se cele două bucăți, în cât nici nu mai poți distinge, c'au fost vreodată două.

Lemnul fiind bine uscat, părțile componente stau și azi perfect de bine, făcându-ți impresie, că n'ar fi de mult lucrute. Vopseala — foarte curată și bine asortată pentru cele două nuanțe — deasemenea s'a conservat foarte bine. Fumul lumânărilor au cam alterat-o puțin în partea superioară a obiectelor.

(Va urma)

V. Moldovan

Învărtită.

(De pe Câmpie)

Armonizată de:

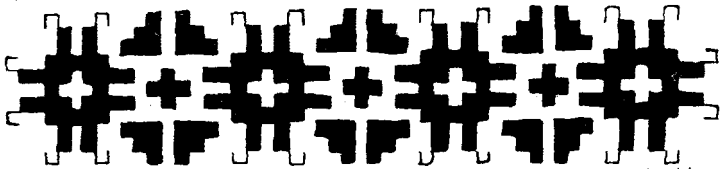
Dordai Augustin, inv. dir.

Alegretto

BCU Cluj / Central University Library Cluj

V. Moldovan

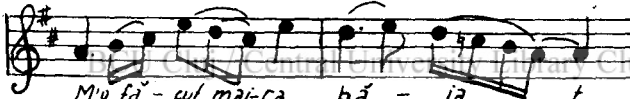
M'io făcut maica băiat.

(melodie populară din Cojocna)

Auzită de: *Armonizată de:*
 Cojocneanu Teodor, inv. *Dordai Augustin, inv. dir.*
 Andante.....

M'io fă - cut mai - ca bă - ia t
 M'io le - gă - nat cu'n pi - cio r
 Când am cres - cut mă - ri - ce l
 La luc - ru la fân la coa să

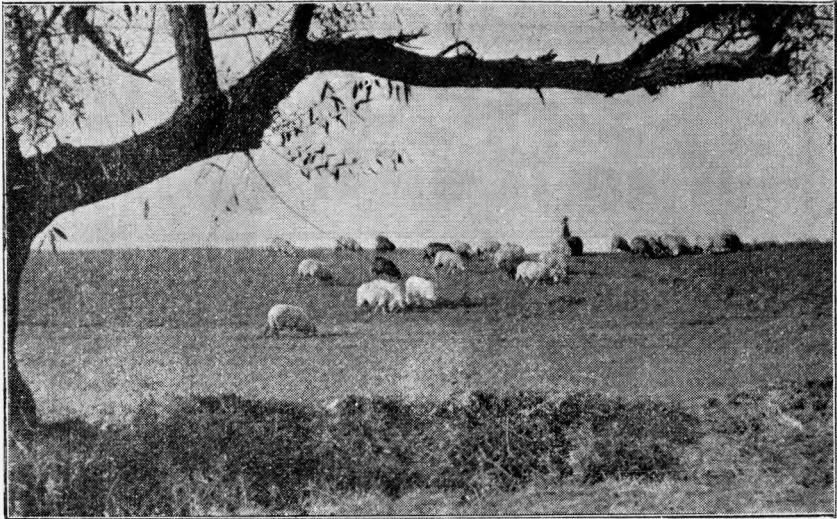
M'io fă - cut mai - ca bă - ia t
 M'io le - gă - nat cu'n pi - cio r
 Când am cres - cut mă - ri - ce l
 La luc - ru la fân la coa să

M'io'n fă - șat m'io le - gă - nat
 Si din fur - c'io tras fu - ior
 M'io lu - at ta - ta cu iel
 Tot la luc - ruri dră - gos - toa - se

M'io'n fă - șat m'io le - gă - nat
 Si din fur - c'io tras fu - ior
 M'io lu - at ta - ta cu iel
 Tot la - luc - ruri dră - gos - toa - se

Cojocna. Cu oile la pășune. Fotografie executată de Căpitan Șutu Ioan,
Reg. 34 Art. Oradea.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cojocna. La secere pe dealul viilor. Fotografiat de Căpitan Șutu Ioan,
Reg. 34 Art. Oradea.

Cojoena. Gospodăria Rotundu Alexandru. La melișat. Fotografie de
Căpitan Șutu Ioan, Reg. 34 Art. Oradea.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Poezie poporană.

Din comuna Cojoena, jud. Cluj.

Cât de mare-i pământu,
Nu-i mai rău ca urātu...
— Ba zău, mai ră-i dragostea,
Că uscă și pajiștea!...
De urât te poți ascunde,
Dar de dragoste n'ai unde,
Căci ori unde te-i ascunde,
La inimă te pătrunde.

* * *

Trecui valea și-o văliță,
Mă 'ntâlnii c'o copilă,
Cu trei pui de rață 'n brață.
Mă țapai să iau un puiu:
— Nu 'mbla bade că te spuiu!...
— Lasă mândră nu mă spune,
Că la vară ți-oi da prune
Și-o veni Vinerea-Mare

Și de pui o și 'ntrebare!...
— Lasă bade n'avea frică,
C'o veni Vinerea-Mică
Și de pui n'o și nimică.

* * *

Năcăjitu-i omu Doamne,
Când să culcă și nu doarme,
Ar mânca și nui-i foame.
Năcăjitu-i omu-atunci,
Când își dă boii pă junci
Și fetele după slugi.
Iacă trece-un an și doi,
Juncii iarăși să fac boi,
Fetele rămân 'napoi.
Nu veni bade la noi,
Tata nu-ți dă patru boi.
Du-te la heia găzdacă,

Că-ți dă patru boi și-o vacă.
 Și locu de peste apă:
 Apa locu l'o mâna,
 Câinii boii i-o mânca,
 Vaca îi da de belit,
 Tu rămâi om păcălit.

* * *

Chiuște nu striga,
 Să răsune ulița,
 Ulița la mândruța,
 Să deschidă porțița,
 Să-i dea badii gurița.
 Gurița și buzele,
 Care-s moi, ca fragile.

* * *

Codrul frunză mărunță,
 Pasările 'n tine cântă,
 Ies mândrele de le-ascultă.
 De-ar ieși și mândra mea,
 Să-și asculte pasărea,
 Cum îi cântă patima.
 Patima ei din fetie
 S'a badiții din junie.

* * *

— Bade, ce pământ te ține,
 De nu vii seara la mine?...
 — Mă ține pământ cu iarbă,
 Nu pot veni fără de treabă.
 Mă ține pământ cu flori
 Nu pot veni 'n toate sări.
 Asta-i una ș'apoi două,
 Că mi-am prins drăguță nouă.
 Acum ce să fac cu două?...
 Pe cea nouă o iubesc,
 Pe cea veche o cinstesc,
 Că m'o 'nvățat să iubesc.

* * *

Mă dusei la biserică,
 Două fete mă 'mpiedică.
 Mă 'ntorsei le sărutai,
 Dumnezeu mă duse 'n rai,
 Și eu cred că 'n rai m'oi duce,
 Că le-a fost gura prea dulce.

* * *

Așa zic mândrele mele,
 Să mă duc mai des la ele.
 Dar eu nu mă duc la ele.

Că mai toate-s fete rele:
 Rele sunt de prăpădit
 Și mă fac om de nimic.

* * *

Spune-mi mândră-adevărat
 Câți voinici te-au sărutat?...
 Mândra mea de astă vară,
 Mă roagă s'o iubesc iară,
 Dar eu asta zău n'o fac,
 Să iubesc ce am lăsat.
 Ce-am lăsat nu-mi mai trebuie,
 Nici la moartea mea să vie,
 Nici luminarea să-mi ție.

* * *

Mândră floare-i norocu,
 Nu răsare 'n tăt locu,
 Că răsare pângă vale,
 Cu norocu-i cine-l are.
 Ci răsare lângă baltă,
 Cu norocu-i cine-l află.
 Și răsare lângă rât,
 Că și eu l-am răsădit.
 L'am udat și l'am plivit.

Nici-un șir nu-i vestejit.
 Că și eu l-am sămănat,
 L-am plivit și l-am udat,
 Nici-un șir nu s'o uscat.
 Miresuță cu cunună,
 Să cunoaște că ești bună.
 Cămeșea pă tine sună,
 Că nici mă-ta n'o fost ră,
 Că te-o făcut frumoșă.
 Te-o făcut cu păru creț
 Și te-o dat cu mare preț.
 Te-o făcut cu ochi căprii
 Și te-o dat să nu mai vii.

* * *

— Mă badiță, tu ești căne,
 Că nu vii sara la mine.
 — Ba, tu mândră ești cățe:
 Că și-asară am fost la voi,
 Tu ședeai la foc cu doi.
 Care sedê lângă tine,
 Era bun prieten cu mine.
 Care sedê după masă,
 Era cu inima arsă,
 Că și mine la fereastră.

Aşa zâc, oamenii 'n sat;
 Că, i-oi fi talpă la iad!...
 Dar la iad de ce să fiu?...
 Că n'am omorât de viu,
 După 'nsurat n'am umblat,
 Dacă-s holteiu nu-i păcat.
 Că holteiu-i sugrumat
 Şi de pită şi de sare
 Şi de câte-s pă sub soare.
 Şi de pită şi de unt
 Şi de câte-s pă pământ.

* * *

Sub potcoava vismei mele,
 Şede dracu şi-o muiere,
 Şi mă 'nvată să fac rele.

* * *

Hop, leliţă scurtă, groasă,
 Bună-ai fi picior de coasă:
 Să te pui în toporâşte,
 Să cosesc iarbă la găşte.
 Ziua să cosesc cu tine,
 Noaptea să te culci cu mine.

* * *

Hai mândruţă după mine,

După mine-i trăi bine,
 Am un lădeiu cu cucuruz,
 Ala-i pus cu fundu 'n sus,
 Unu am de grâu frumos,
 Ala-i puş cu gura 'n jos.

* * *

Poţi umbla prin pod descultă,
 Că nu-i călca pă grăunţă.
 Poţi umbla fără lumină,
 Că nu ti-i bate de slănină.
 La moară nu te-oi mâna;
 De nu-i mere, nu-i mânca.
 Lapte dulce nu-i mânca,
 Să te doară inima,
 Nice dulce şi nici acru,
 Să te doară, mândră, capu.

* * *

De s'ar lua câţi 's dragi,
 N'ar mai fi frunză pă fagi,
 Dar să iau şi cei urâţi
 Şi rămân fagi 'n frunziţi.

University Library Cluj

Culese de:

MARIA SUCIU, inv.

Din comuna **Popoşti**, jud. Cluj.

Hai mândruţă jos la vale,
 C'o ţapat mazărea floare,
 Dacă vrei să ne iubim,
 Hai mazărea s'o plivim
 Şi de-ai gând să ne lăşăm,
 Hai mazării foc să-i dăm,
 Să margă fumu pă rât.
 Să vadă că ne-am urât,
 Să margă fumu pă sat
 Să ştie că ne-am lăşat.

* * *

Cum ne-am iubit bade noi,
 Nu s'o iubit alţii doi.
 Cum m'am iubit eu cu tine,
 Nu s'o iubit alţii nime.

* * *

Bădiţii de sub pădure,

Cum i-s'o dus hiriu*) 'n lume,
 De frumos şi de drăcos
 Şi la fete drăgostos.

* * *

Maică la inima mea,
 Este-un boghiu de negurea,
 Până-i lumea nu să ia.
 Este-o jireadă de paie,
 Şi arde cu bobotaie.

* * *

Bată-te bădiţă bată
 Cearcănu de pângă baltă
 Şi dreptatea mea cea dreaptă;
 Cearcănu de pângă lună
 Şi dreptatea mea cea bună.
 Nu te bată mare rele
 Numai lacrimile mele.

*) hiriu == vestea

Dusu-s'o bădița dars
 Și nimica nu mi-o spus,
 Să-i puiu merinde de-ajuns,
 Să-i puiu piță de mâncat
 Și gură de sărutat,
 Să-i puiu lapte 'ntr'o mărgea,
 Tot ar bea ș'ar rămânea
 Ș'ar iubi pă cine vrea.
 Numai eu sărac de mine
 Nici nu beau nici nu rămâne
 Nici nu mă iubesc cu nime.
 * * *

Rău îmi pare ce-am făcut,
 N'am ce face c'o trecut.
 Lasă fie lumea 'n pace,
 Ce-am făcut altu n'oi face,
 C'oi iubi frunza de fag,
 Pe badea care mi-i drag
 Ș'oi iubi frunza de vie
 Badea care-mi place mie.
 * * *

Sărută-mă bade 'n dinți
 De buze să nu te atingi
 Că buzele-s subțirele
 Și-a cură sânge din ele.
 * * *

Duce-m'oi la tăul săc
 Dorul badii să-l înec
 Dragostele nu mă lasă
 Urîtul de cap m'apasă.
 * * *

Strigă floarea Dunării
 Nu 'neca doru badii
 Că cu el ai de-a trăi.
 * * *

Dragu mi păharul ras
 Badea tânăr n'o rămas
 Dragu-mi paharul plin

Badea tânăr, nu bătrân.
 * * *
 Ce să mă fac dacă-s hâd /
 Nu mă pot băga 'n pământ:
 Că la fete nu-s urît
 La neveste nici atât. /
 * * *
 Ia-ți mândruță ziua bună:
 Dela stele dela lună
 Și fi-o ia și dela mine
 C'amândoi am trăit bine.
 * * *

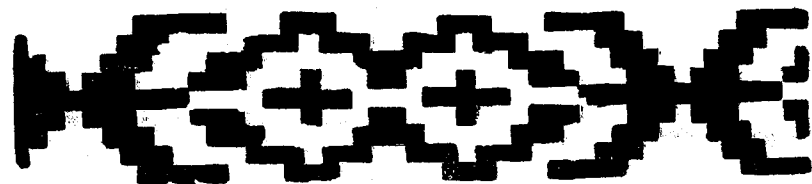
Năfrămuță cu ciucuri
 Nu fi mândră cu gânduri
 Năfrămuță 'nciucurată
 Nu fi mândră supărată
 Lumea, țara-i înșelată.
 * * *

Eu mă duc mândră de mâne
 Dorul cu tine rămâne
 Si mi-l leagă mândră, leagă
 Într'o năfrămuță neagră
 Și mi-l trimite pe apă.
 De cumva s'o scufunda
 Numai trage scudejdea
 De s'a opri lâng'o piatră
 În doi ani mândră m'așteaptă
 În doi ani și jumătate
 Nu pot veni că-s departe.
 * * *

Dați-ar bade Dumnezeu
 Numai ce ți-oi dori eu:
 Să te însori de nouă ori
 Și să ai nouă feciori
 Mai pe urmă-o copiliță
 Să te poarte pe uliță
 Să vii și la-a mea portiță
 Să-ți dau și eu o cojiță.

Culese de:

RACOTZI GHEORGHE, inv.

Doine.

Din comuna **Popești**, jud. Cluj.

Bădiță cu șapcă neagră
Du-mă'n lume de ți-s dragă
De ți-e rușine de mine
Fă-mă brău pe lângă tine
De ți-e rușine de brău
Fă-mă rujă de gheorghină
Și mă pune'n pălărie
De ți-e rușine de pană
Fă-mă lumină de ceară
Unde-i sta, de vei cina
Eu frumos te-oi lumina
Oamenii te-or întreba
Ce lumină-i aceasta?
— Asta-i lumină de ceară
Mândra mea din altă țară
Asta-i lumină de său
Mândruța din satul meu.

* * *

Cine dracu o văzut
Fată ca și-o păuniță
Petrecută la temniță.
Joi u-au prins,
Vineri u-au dus
Sâmbătă 'n fere u-au pus.
Pârcălab stăpân i-au pus
Fetița din grai grăia:
Pârcălab dela temniță

Slobozi-mă la uliță
Ca să văd o pasărea
Să fie din țara mea
Să-i scriu carte la maica
Să-știe durerea mea.
Pârcălabu-a ascultat

La uliță u-a lăsat |
In larg afar' s'a uitat
Păsărică și-și văzu
Și din grai așa-i grăia:
— Pasăre din țara mea
De-ai făcut cândva vre-un bine
Fă acuma și cu mine
Sboară pân' la prăvălie
Adă pană și hârtie
Călămar din cari se scrie
Pasărea a și-asculta
La prăvălie sbura
Peană, hârtie — aducea
Călămar din ce scria
La fetiță aducea
Și 'n mână i-o și dădea.
Fetița din grai grăia:
Du tu cartea la maica
Și-i spune durerea mea
Ca să-mi scoată hainele
Să le 'ncarce pe trei cară
Să le deie foc și pară
Ca să meargă vestea 'n țară
Să s'audă — a noua țară
C'a robii fată fecioară
Pentru-o dulce gurișoară.

* * *

Pe drumetu lung și lat
Merg feciorii săracii
Cu păpușii*) tropotind,
Cu armele zângănind,
Tropotind cu păpușii
Blestemându-și părinții,

Dece i-a făcut pe ei
 Tinerei și sprintenei
 — Dar părinții nu-ș de vină
 Că și ei desful suspină
 — M'ai făcut maică frumos
 Neamțului de bun folos.
 Când am fost maicii de hașnă
 M'a luat neamțu cătană
 Când am fost maicii mai drag,
 M'a jurat neamțu sub steag
 Sub steag negru de mătasă
 Pe trei ani m'a dus de acasă
 Și trei ani e-o vreme lungă,
 Cine poate să-o ajungă
 — Măicuță când m'ai făcut
 Mai bine m'ai fi pierdut
 Intr'o margine de râu
 Ploaia să mă năvălească
 Roua să mă limpezească
 Neamțu să nu-mi poruncească.
 De când neamțu-mi poruncește
 Nici mâncarea nu-mi chignește
 — Când m'ai văzuț că-s ficior
 Să-mi fi ruptă un picior
 Să nu trag atâta dor.

Sui mândruță pe-un nor dulce
 Și vezi neamțu cum mă duce
 Unde ne duce pe noi
 Nu-i nici iarbă, nu-i nici nalbă
 Numai sânge până 'n barbă.
 Sânge de-al muscanului
 Până 'n coama calului
 Sânge de al turcului
 Până 'n coama murgului
 Nu-i nici spicuț de săcară
 Numai cioante pe hotară
 Pușca unde mi-o a dat
 In cetatea Bălgărad
 Și mi-a dat-o păstă groapă
 Să mă știe lumea toată
 C'am slujit făr' de simbrie
 Ș'am murit în cătănie
 In loc să-mi tragă clopotele
 Neamțu dă cu tunurile
 Și 'n loc de popă cu carte
 Un dobaș doba mi-o bate
 Să fiu iertat de păcate!

Culese de:

RACOTZI GHEORGHE, inv.

Din comuna Păglișa, Dârja și Cubleș, jud. Cluj.

Când ajung la casa mirelui, nuntașii chiuesc:

Ieși afară soacră mare,
 Și te uită prin fereastră,
 Cum îți vin copiii 'n casă.
 Și te uită prin inel,
 Cum venim de cinășel.
 Ieși afară soacră mare,
 Nu ieși cu șorț de lână.
 Că nu-i hădă, nici bătrână.
 Da ieși cu șorț de mătasă,
 Că-i tânără și frumoasă
 Și ți-a și găzdoaie 'n casă.

Faceți-i loc și cărare,
 Să vină soacra hei mare,
 Să-și ia nora jos din car,
 Că-i mândră ca un pahar.
 Hai da iute și ți-o ia,
 Că de nu merem cu ea,
 Că de unde u-am adus,
 Toți au suspinat și-au plâns
 Și de unde u-am luat,
 Toți au plâns și-au suspinat.

Când se cobor nuntașii și cu mirii din car, este obiceiul următor: Se înconjură o masă anume pusă în curte, pe care sunt puse două farfurii cu grâu curat. Toți iau câte o mână de grâu și-l aruncă peste mulțimea adunată, iar farfuriile golite sunt

aruncate peste casă. În acest timp nuntașii, sau frații miresei ori colăcarii (chemătorii), rostesc următoarele chinături:

Dă-ne grâu, nu ne da goz, Dă-ne grâu, nu ne da pleavă,
Că mirele nu-i frumos. Că mreosa nu-i de treabă.

Apoi când intră mireasa și se așează la masă, nuntași încep următoarele chinături:

Socăcița mireșii,	De-a zice să sai în foc,
Iasă 'n fundu grădinii,	Calcă, că-i avea noroc.
Să se spele de-aluat,	De-a zice să calci în pară,
C'o gătat de frământat.	Calcă, că-i avea tigneală.
Cât mă uit în jos și 'n sus,	Mireasă țucu-i gura,
Ochi ca la mireasă nu-s.	Omenești pă soacră-ta,
Cât mă uit roată prin casă,	Mai bine ca pă mă-ta.
Nu văd ochi de la mireasă;	Că soacră-ta ți-a crescut:
De mândri, ca de frumoșei,	Măr roșu, răcătănat
Joacă lacrimile 'n ei.	Și ți-l'o dat de bărbat.
Cântă-te mireas'anume	Măruț roșu 'n sânul său,
Să mâncăm la vară prune,	Ti-l'o dat să fie-al tău.
Că eu când m'am măritat,	Miresucă, draga mea!
Nici un pic nu m'am cântat,	Omenește-ți bărbatu,
Dar nici prune n'am mâncat.	Să nu te rădă satu.
Mireasă țucu-ți gura;	Nu-i da blidu nespălat,
Ascultă de soacră-ta.	Sau dingura de sub pat,
Ori și unde te-a mâna,	Că ți-le-a bate de cap,
Vorba nu i-o înturna.	Că femeile-s cățele
	Și ți-or scoate horbe rele.

Când bucătăreasa pleacă cu găina la nași.

Găina este împănată cu crenguțe de brad și cu țigară în cioc, se rostesc următoarele:

Zî, țigane, zî, zî, zî,	Că pe-aicea pe la vatră,
Doară m'oi putea porni;	Stau muierile tăt roată,
Să mă duc printre nuntași,	Sar la mine să mă bată;
Cu găină la nănași.	C'au zis, că m'au pus de span**)
Frunză verde de saciu,	Și ele găină n'au.
Faceți-mi loc, că io viu;	Că am venit pă la Cluj
Cu găina ca focu	Și u-am împănat cu ruji,
Să o dau la nănașu.	Am vinit prin Așchileu
Cu găina ca ruja,	U-am împănat cu sasău.
Să o dau la nănașu.	Și-am venit din Cheschehaza,
Așteptați-mă nănași,	Și-o duc la nănașe gata.
Că și io vin mintenaș.	Cu găina friptă 'n mână
Că și io-s eu valuri*) multe,	Și cu oieguța plină.

*) valuri == gânduri

***) span == logofăt

Oiaga-i plină de vin:
 Să trăiești nănașule,
 Sucește-ți mustețele,
 Sărută nevestele.
 Dar ți-le sucește bine,
 Sărută-mă și pe mine.
 Asta-i rață nu-i găină,
 Tot o'ndop de-o săptămână.
 M'am suit pă ea călare
 Ș'am prădat multă mâncare.
 Asta-i rață nu-i copan,
 Tot uă'ndop de-amu-i on an.
 Asta-i rață di pă tău,
 U-a 'npușcat bărbatu meu;
 C'o pușcută de cicoare,
 U-a 'npușcat printre picioare.
 Asta-i găină de mare
 Și-a fost tare ouătare.
 Atâtea ouă-a ouat,
 Până penele-au picat.
 Două i-au rămas în frunte,
 Și-acelea asteaptă băncute¹⁾
 Nu u-oi da la nănaș,
 C'are jebu²⁾ la pieptar

Nașa primește găina și rupe o bucată din ea nașului. Nașul pune bani în farfuria bucătăresei.

Bucătăreasa:

Nănașule om ales,
 Cunoști-mă, că cine-s?...
 Că-s nevastă dela țară
 Ș-am venit pă cheftuială
 Și-mi plătești drumul și truda,

Și mi-a da numa-un grițar,
 Ci u-oi da nănașului,
 Ca fost la târg cu doi boi
 Și i-o dat pă taleri noi
 Și mi-a da și mie doi.

Nașa:

De găina 'nborzoșată,
 Nu mi-i frică nici-odată.
 Că-mi apuc punguța 'n mână.
 Și-o plătesc c'o sută bună.

Bucătăreasa:

Intinde mâna și-o ia...
 Las' să stea, ce este-a mea.
Nașa: (după ce primește găina)
 Socăciță draga mea:
 Tot așa te-ai lăudat;
 Că, dac' aici om veni,
 Tu mi-i pune după masă
 Și mi-i da găin'aleasă,
 Dar mi-ai dat o cloșcă rea.
 De plâng puii după ea.
 Că oi apuca de gușe
 Și ți-oi trânti-o în ușe.

Când primește bucătăreasa bani și o bucată de carne din găină-

Uitați-vă ce mi-o dat:
 Un ciont gol de după cap.
 Io i-am dat găină întreagă,
 Ea mi-a dat numa-o dărabă.
O femeie:
 Măncările v'au fost bune
 Numai nu le-ați știut pune.

Când vin prrinții și rudel:

Sloboziți-ne 'n ocol
 Să vă spun de ce ni-i dor:
 Nu ni-i dor de zama voastră,

Tăt cu mia și cu suta,
 Tăt cu sute și cu mii
 Să fac la mire moșii,
 Roche creață la mireasă,
 Să fie găzdoaie-aleasă.

Bucătăreasa:

Nici cu gându n'am gândit,
 Că cine m'o ciufulit,
 Un cățel îmbrobodit
 Și-a scos botul de sub masă
 Și umblă lătrând prin casă.

Că ni-i dor de fata noastră.
 Zama mâncați-o voi,
 Dați-ne fata 'napoi.

¹⁾ parale = bancnote

²⁾ jebu = buzunar

O nevastă:

Țucu-mi-te turturea
Bine-ți mai șede așa.
Mai bine ți-s'ar șede a;
Pe la brâu cu măgheran,
Să fi mai fetit un an.
Țucu-mi-te turturea.
Doamne scumpă te-am ținut;
Ca și mărul cel gutâi,
Cu turta la căpătâi.
Dar străinul te-a ținea;
Ca și cenușa pă vatră,

Ca mătura deslegată.
Că străinu nu-i măicuță.
Să te lese pă uliță.
Că străinu nu-i așa
Să te lase unde-i vrea.
La joc:
Hai femeie să jucăm,
Că fata ni-o mărităm.
Nu știu bine-o rău n-am dat,
Vai de cine-o luat!...

— Sfârșit —

Culese de:
IZIDOR BUTUZA

Din comuna **Parța**, jud. Timiș-Torontal.

Dragă-mi-i mândra bărnačić,
Că-i cu sprâncieniē 'mbinacîe
Și mă duce d'zau la moarcîe
Și părinți n'au eie-mfacîe.

Jălui-m'as ș'as cânta
Fruudzâli d'ar trâmura
Și mândruț'ar suspina,
Când augîe gura mja.

Fruudză viērgîe pup * dășchis
Frumos draguț iō m'am prins
Nu l-am prins dă bogat marîe,
Că l am prins dă frumos tarîe.

Haida-hai și numa-numa,
Că la noapcîe pică bruma,
Las' să p'cîe cât dă groasă,
Mândra mja-i a măi frumoasă.

Mândră prântu ochii tîei,
Mă sfăgiēsc ** părinți miēi,
Mândră prântu gura ța,
Mă sfăgiēșcîe maica mja.

Asta-i mândra, c'o știu binîe,
Că'n brață la minîe vinîe.
Asta-i mândra, c'o cunosc,
Că 'n brață la minîe-o fost!

D'audz nană, cucu-ț cântă
Ieș afară dă-l ascultă,
Dă ț'o cânta cucu binîe,
Ia-ț țoalili, hai cu minîe,
Dă ț'o cânta cucu rău,
Rămâni tu cu taica țîeu.

La porcița mândrii miēliē,
Or răsărit doauă stîe iē.
Nu știu stîeliē-or răsărit,
Că mândra s'o căpărit.***
Las'o să să căpăriască,
Numa pră min' mă iubiască.

Fruudză viērgîe bob și lincîe,
Bagia îi tarîe cumincîe,
Că nu vinîe cu dă sara,
Să-l vadă lumja și țara,
Că vinîe 'n ivit dă zori,
Miēriēuaș **** prăla stobori,*****
Dășchigîe ușa miēriēu
Și vinîe la capu miēu
Și mă 'ntrabă tăt miēriēu —
— O' măi binîe vrîau să drac.
Dăcăt lui loc, ca să-i fac,
O' măi binîe vrîau să mor.
Dăcăt să port a lui dor?...

Culese de DR. ION BOSICA.

* pup = boboc

** a sfăgi = a certa

*** a căpări = a arvuni

**** merenaș, mereu = incetinel, incet

***** stobori = uluci, gard

Chiuitari.

Din comune Corpadea, jud. Cluj.

Nu gândi bage că mi pasă
Pân' ce-ai zis, că nu's frumoasă,
Că tu-ai răs de năcăjit,
C'ai văzut, că ceam urât.

^{**}
Măgeran, măgerănuț,
Ce ești bade așa blânduț,
Doară ț'a spus oare ține,
Să nu șaz bage cu mine,
Verge-i cununița mea,
Șaz bage cu ține-i vrea,
Că niçi pragul nu l'oi trece
Șa ca cine-mi capăt zece.

^{**}
M-o lăsat bagea, lăsat,
M-o lăsat, că l-am lăsat,
Că altul mi-am căpătat.
Mai ținaș* și mai subțire,
Nu ca el un scos din șire.
Mai ținaș, mai sprânchinat
Nu ca el un blăstămat.

^{**}
Mă dusei pă ulițioară,
Ca să pui printre țioară.
Unde două să 'ntâlnesc
Tăt ge mine vorovesc.
Vorovească, că nu-mi pasă,
Că nu mânc gi p'a lor masă,
Niçi nu mânc și niçi nu beau,
Numai ce li drag le iau.
N'am mâncat niçi n'am băut,
Ce le-au fost drag le-am luat

In părău la fântâniță.
Acolo-i al meu băgiță.
Tăt bea apă și sugiță,
Ge-ar bea apă cât ge multă,
Că pă mine nu mă uită.
Ge-ar bea apă cât ge rețe
Tăt ge dorul mneu nu-i trece.

^{*}
Măi băgiță scic** ge grău.
Vrut-ai și să nu te știu,
Că ge când ce șciu pă cine
N'o rămas inimă 'n mine
Ba șa câtă-o mai rămas,
De dorul tău tot o ars.

^{*}
Bine 'mi plăce jinu dulce,
N'are ține mi-l aduțe
Că mi-oi prinde on drăguț
S'aducă-o țar ge jinuț.
Jin dulce ge la Reteag,
Să beau cu ține mi drag.
In dulce gela Brașău,
Să beau cu drăguțul meu.

^{*}
N'are maica șapce fece
Să mă deie 'ntr'o poiege***
Că m'are nūmai pă mine
Șa m'o da să-mi șie bine.
Auzite dela Ana Rad.
Culese de:
RUNCU T. IOAN
student.

* ținaș = frumos

** scic = spic

*** poiege = priată, grădă

Legende și povești.

Nădav.

poveste poporană din Cojocna.

O fost odată, ca nici odată, că de n'ar și fostă, io nu v'as spune-o pă de rost și de n'ar mai ști, io nu v'as povesti.

Zăce-să, c'o fost odată într'un sătuț mai ascuns în inima codrilor, un om cu muierea lui, care aveau un copilăș. Aici trăiau sângurei, tare tigniți și cu frica lui Dumnezeu, muncind pă pământiorul lor, având de toate ce le trebuie pă lângă căsuța lor, încât nu puté, supăra pă Dumnezo cu nici o horbă legănată.

Da lucrurile n'o mărs tăt așé, că s'o mai și schimbat.

Copilașu lor crește ca din apă ză de ză, până când s'o trezât, că au flăcău și că az'—mâne a și de însurat. Inșă dat le-o fost, ca într'o bună zi să îndure o mare durere: Mama flăcăului muri, iar el rămase neașezat, și tată-so văduoi și fără muiere la casă, care să poarte treaba găzdușagului. Că-i vai de casa, unde nu-i muiere!.... Acolo nu trage nime cu drag, când vine sara. Toate le găsește cu *raită'n* sus, nime nu pune mâna pă nimica, nime nu face o *păzătură* caldă, nime nu-l așteaptă, nici c'o vorbă legănată..... Casa aia sună a pustiu și a jéle.

Cine să le spele acum *hèle* haine, cine să le facă în cuptor și să le mai *șarbă* câte-o zamă?! ... — să întrebau tata cu ficioru, că nu pré avé și și dacă avé erau tare departe de iei.

O pornit prin sat în sus și'n jos, ca să găsească pă cineva, care să le facă abéste treburi. ... După multă căutare, o dat de-o fată, cu care s'o înțales și pă care o tognit-o, să le facă tot ce le-a trebui în lipsa mamei și-a muierii. Cu altă horbă, o togniră de slujnică.

Fata nu pré era urâtă, ba că era togma cam *cinășucă* și să și purta cam curaté, și umbla după tâte treburile, togma, ca și cum ié ar și fostă găzdoaia héi adevărată. Să vede că ficioru s'o dat în dragoste cu fata, da fără să știe tată-so nimica, că de știa, nu l-ar și lăsat, că doară avé o țăr' de avere, pă când biata fată nu era, decât o slujnicuță fără nici o mână de pământ sau

coadă de *jițal*. Inzădar, că blăstămata de dragoste, când să pune pă om, apoi nu-l mai întreabă de stare și de moșie, că să duce orbiș, cum o apucat.

Lucrurile s'o schimbat însă într'o zi, când tatăl ficiorului băgă de samă, că fata n'are mult, până să nască. S'o dat bine sama, cam cum stau lucrurile și n'o stat mult pă gânduri, ca vremea să treacă, ci și-o chiebat cam în taină ficioru și i-o spus :

— Dragu tatii, tu, văd că te-ai dus cam departe cu gluma și ni-i face neamu de rușine. Fătu-meu, de asta una trebe să te scapi. Săi iei pă fată cu tine, s'o duci în pădure și s'o omori înainte de a naște, iar ca sămîn, că ai omorât-o mie să-mi aduci inima și degetele thle mai mici ale fetii.

Ficioru, cum auzi, înlemni acolo de groază și numa' fețe-fețe schimba, da nu îndrăzni nici măc să zacă în fața tatălui său, așe frică îi purta încă de mic copil. N'avu încotro și trăbui să facă așe, călcându-și inima în picioare. Nu s'ar și pusă rău cu tată-so, ca să nu-l lése fără avere, dar nu s'ar și ruptă nici inima, care, ori cum, era legată de a fetii.

Așe într'o dimineată, cam pă la răvărsatu zorilor, luă pă biata slujnicuță de mână și să infundă cu ia în codru, așe de adânc, că n'o mai pus p'acolo picior de om.

S'o mirat fata de ăst drum așe de lung, da n'o îndrăznit să zacă o horbă, că prè era intunecat la fața ficioru. Vedeă și gândea ia în sinea ei, că nu-i a bine. Trebe, că are să să întâmple ceva, da să lăsă dusă de flăcău, cu capu în pământ și nu mai zăsă nimic. După un dărăb de drum, ficioru curmă tăcerea :

— Hei, dragă Marie! — că așa o chema pă fată — grè poruncă mai căpătai dela tata!... — și începu să spună dragii lui porunca primită și gându care-l muncește de când o plecat decasă. Fata, auzând ahéste grozave lucruri, să înspăimântă și începu al ruga :

— Grè a și, nu-i horbă, da pântru Dumnezo, nu mă omori, că doară io n'am făcut rău la nimenea și mai vârtos țăie.

— Bine Marie, da la tata nu mai am ce *cota*, dacă nu-i implinesc porunca.

În *toiu* năcazului lor, iată, că la marginea unei deschizături a codrului, să ivește o căté, care scăpă pă biata Marie dila o moarte sigură.

— Uite colo căteaua ceia! Du-te și-o omoară și scoate-i inima, da ai milă de mine și nu mă omori, ca pă o păgână, aici în inima pădurii, că-i păcat și te-a pedepsi Dumnezo.

Ficioru să'ncălzi puțin la inimă și nu mai stătu mult pă gânduri, ci alergă, să poată pune mâna pă căté, ceiace nu-i fu prè greu. O omorât-o și i-o scos inima. Avé acum inima și s'o

impăcat cu gându lui care l-o muncit până atunci. Da de unde să poată câștiga nele două degete?!... Cate o găsât iei aici, da om cum era să gasască în thâl codru necăicat de picior de om de cându-i lumea!... Cu tăta durerea, n'avu încotro și trebui să-i taie hēle două degete mai mici dela mâni. Avé, asé dară, tăte hēle, câte-i poruncise tată-so.

O mai stat, cât o mai stat de horbă și dela o vreme ficioru și-o luat rămas bun dila fată, o îmbrățișat-o și o făcut calea întoarsă câtă sat, fără să să mai uite innapoi, ca nu cumva s'o vadă plângând sau să-i facă semne, c'apoi n'ar mai și putut-o lăsa sângură și-ar fi rămas cu ea acolo.

Așé s'o pomenit Maria singură în mijlocu codrului, unde n'o mai fost de când lumea picior de om, unde numai jivinile hēle sălbatice își avé culcușu și de care abé auzise vorbind pă mama ei, când era acasă. Ce era să facă, căci doar în sat nu să mai puté intoarce cu nici-un chip.

Biata fată văzându-să sângură și fără de ajutoriu, își impreună mâsurile și să rugă cu lacrimi șerbiniți lui Dumnezeo ș'apoi incetuc să trasă lângă o scorbură mare de copac, care nu era pré departe de locu, unde o lăsă ficioru. Să aplecă cu băgare de samă și scotoci scorbură. O curăță apoi și o pregăti, ca să-i fie scut și adăpost pentru hăl trup ustenit. Adună în grabă frunză dipă sub copaci și-și făcu inlontru un pat destul de închepător. Păstă frunza își asternu hăinișale, ce biata putusă să le aducă cu ie și pă care le-o luat în pripă, presămtând când o plecat, c'o să-i prindă bine mai târzău.

O început să să însereze cât de bine și incetuc-incetuc să întunecă asé de tare, de nu-ți mai vedeai nici mâna. Nu te mai putei mișca un pas, mai ales prin locurile ahēle necunoscute. Maria să gândi, c'ar și bine să-și facă o țăr. de foc și să privegheze asé lângă el tăta noaptea.

Incepu a rupe scoartă din scorbură copacului și făcu o țăr' de foc. pă cate tăt mai puné câte o țandură de coaje, ca să nu să stângă de tăt.

În pădure nu puté mēre, ca să-și aducă lemne, că nu vedé mimica ș'apoi era în codru, unde îi era tare frică, ca să margă. Sedé tremurând lângă culcușu ei, fără să facă vreo larmă. Ba de multe ori, când auzé ceva sau numai bănuie, că aude i-să tăie și răsufflarea de frică. Atunci spuné în gându ei tăte rugăciunile, care le știé, rugând pă humu Dumnezeo, ca s'o scape de năcaz și de primejdie până când s'a face ziua.

Noaptea ar mai și trecută ie cumva, da biata Marie să simți, că nu mai are mult până să nască. Era aproape de miezu nopții și ie să simté tăt mai rău și tăt mai aproape de ceasul nasterii.

Ceasu hăl mare sosi și Măriuca născu aci în scorbură un copil, care nu dădu nici un plânsăt. Copilu era tare frumos și voinic, că doară nu era ca tăti copiii, că eră năzdrăvan. Cum îl

născu, Maria îl înfășă în scutecile, ce i-le făcuse din niște haine de ale ei. Îl cubari apoi așa înfășat în Iranza, cât mama aproape de sânul ei.

Copilul cum să sâmți la căldura sânelui, adormi și păstă noapte jisă urmatoriu jis:

„La radacina copacului să află îngropate două arme, un paloș și o sabie.”

Dimineața, când s'o trezât, mai mare i-a fost mirarea Mariei, când își auzi odorul abia născut, că începea a-i vorbi, spunându-i, ce-o jisat. Oarecumva s'o mai însăninat bucurându-să, că măcar de azi înainte a avé cu cine să mai schimbe o horbă. — două în astă pustietate de codru.

O cotat apoi groapa, pă care o jisat-o copilul și o dat de arme, care erau tare mari, să vedé, ca nu erau făcute pântru oameni de rând, ci pântru oameni năzdrăvani.

Zua s'o petrecut-o adunând uscături și tocmind patul din scorbura. O mai adunat și niște balegă de sălbătăciuni, ca să le fie focu mai mult la noapte, că noaptea-i lungă, când stai neîntrerupt de priveghiu.

Orânduind ei așé în juru locașului lor din scorbura, i-o apucat iar sara, silindu-i să aprindă focu și să între în scorbura ca să nu deie vreo jivină ré păstă ei. Acolo în scorbura tătă să mai scuté ei cumva dar ceiace eră anu mai rău, eră foamea, care o început să-i răzbească, că numai mâncaseră din hăia zi, mai ales mama.

Măriuca își culcă copilul, iar ié gândită și năcăjită, mai rămasă lângă foc, împingând din când în când câte o balegă mai aproape de jăratec.... În toroșala gândurilor ei s'o rădicat odată capul așé la întâmplare în sus și desluși tare bine două umbre de moșnegi cu fața senină, di pă care să arăta multă blândețe. Femeia nu să spărie, dar rămase de tătului mirată, când numa ce auzi?

— Bună sara, nevastă — că ziseră cele două umbre, cari nu erau altceva, decât Dumnezeu și Sf. Petrea, cari cutreerău pă vremea ahăia pământu și cari știau de biata Măriuca, că îi aci în codru.

— Bună să vă șie inima — le răspunsă Măriuca.

— Da cum ai ajuns tu cap de muiere sângură aci în mijlocu codrului? — O mai întrebară bătrânii.

— D'apoi iacă amarnica asta de soartă m'o aruncat și pă mine aici, da n'am venit de voie bună.

— Vedem că frigi ceva acolo. Fă bine și dă-ne și nouă, că tare mai suntem flămânzi — îi zâsă hăl mai în vârstă, care eră bunu Dumnezeu.

— Io v'as da cu tătă inima, drajii mei, da, din păcate nu frig nimica. Si io is lihnită de foame, că n'am mâncat, săraca de mine, de ieri.

— Ia nu te mai fă, că tot ascunzi acolo ceva și scoate afară, ce tăt afunzi în spuză cu jăruitoru!.... — îi mai zăsă hăl mai bătrân, adeva Dumnezo.

Măriuca trasă atunci cu jăruitoriu de colțu balegii, pâ care o tăt piasă, ca să prindă mai iute foc, când colo, ce să vadă?... În loc de balegă să făcu o azimă, cât on ciur de mare.

Or ospătat cu tății, da or cat mâncau din azimă, ie tăt nu să mai isprăve, că tăt atâta de mare rămâné. Nu să cunoștē de loc, că tri guri flămânde s'or săturat din ie. Că bag'sama azima eră binecuvântată de Dumnezo și de ahéia nu să mai găta. Or mai vorbit ei oare câtă vreme lângă foc, hei doi bătrâni întrebând pâ Măriuca din șir în păr de năcazurile ei. Aflând Dumnezo din horbele iei, că are și un copil, născut numai din héia noapte — ceiace Dumnezo bine știe și fără să-i spuie — o rugă, să nu-l lasă, ca să-l boteze nimenea, ori cine ar veni, până când nu s'or întoarce ei înapoi, că l-or boteza ei. După ahéste, hei doi moșnegi periră, după cum veniră în întunecimea nopții, iar biata muiere rămase iar sângură.

S'o strâns mai aproape de copilașul ei, care dormé dus. Amu eră mai împăcată cu soartea ei, mai ales, că nici nu mai eră flămândă. Aruncă încă câteva uscaturu pâ foc și cu jirutoriu adună jaru mai la un loc, să sa ațața mai ușor lemnele pusă.

Nu trecu multă vreme și numai ce să vezi?... Incepură a vini la zmei tăt de năi cu douăsprezece capuri și îi cereau care mai ce care, să le dea lor copilu să-l boteze ei, că l-or da mai multe mierțe de galbeni. Biata femeie să trasă mai aproape de copil, îl cuprinse cu o mână și să împotrivi zmeilor cu tătă puterea ei de mamă. În zadar tăt stăruiă zmeii, că nu putură face nimic. După ce-o văzut, că nu pot isprăvi nimica s'or îndepărtat și s'or pierdut în întunerecu nopții.

Nu păstă mult iar auzi, că începe pădurea să frunzărească și să iviră din nou dracii în felurte chipuri cu cornițe și cu coada între picioare, care mai de care mai urât și mai grozav. Toți cereau dela Măriuca ca să îi boteze ei copilu, dar ia prinse curaj și nu să lăsă biruită de ispitele lor. Dracii dacă au văzut, că nu mai au încotro și că nu pot cu nici-un chip să pună mâna pâ copil și-or pus coada pâ spate și s'or întors iarăși în codru.

O țâr' de vreme biata femeie putu să-și dea ochii în gene, după ce fu lăsată în pace de ghiavoli. Aproape de ziuă iată că veni și Dumnezo cu Sfântu Petrea și botezară copilu, numindu-l „Nădav“. După ce-l botezară, or plecat iară în lumea largă să mai ajutore și pâ alții sau să pedepsească pâ hăi îngânați.

Nădav creștē ca din apă. Nu păstă mult nu mai avea lipsă de paza maică-sei. Incă în dimineața următoare luă paloșul și sabia și porni cu ele în pădure după vânat de unde să întoarsă plin de pradă, de avură o bună vreme mâncare destulă. Ba și-or mai togmit și scorbura, ca să fie cât mai bună de locuit. Amu

Nădav eră tăt sprijinu maicii sale, aruncată de necazuri hăt în mijlocu codrului, unde n'o mai călcat până amu picior de om pământean.

Intr'o zi Nădav zăsă cătră maică-sa:

— Mamă, da bine mai trăim noi!...

— Bine, dragu mării — zise femeia — numai dacă am avea și noi casă, pâne și sare, că de estea nu avem.

— Da și de estea is pă lume?... — întrebă tare mirat Nădav, că n'o auzât și n'o văzut încă așa ceva în viața lui scurtă de două zăle, făr' numa acuma auzi pântru întâia dată așa ceva dela mama lui.

— Da lasă mamă, că am să cot io și de estea și am să gădesc, că doară lumea-i mare și undeva trebe să dau de ele.

Cum zăsă, așa și făcu Nădav. Lăsă pă mama lui la scorbură, după ce i-o adus tăte hele ce-i trebuia și ce-o putut să găscă în hăl codru. Porni apoi în lumea largă să coate casă, pâne și sare. Așa merse și iar merse până ce dădu de niște curți tare frumoase unde eră codru mai des.

În ograda hestor curți nu găsi pă nimenea și așa intră pă o ușe înăuntru curților. Când intră, ce să vadă?!... O mulțime de zmei chefuiiau de mama focului în jurul unei mese. Cum îl zăriră zmeii, nici una nici alta, numa să-l omoare. Il întrebără mai întâi, că ce feliu de moarte dorește?

Nădav, care eră năzdrăvan, nu stătu mult pă gânduri, ci le răspunsă îndată:

— Lăsați-mă drajii mei, nu vă mai legați de mine, ci mai bine fujiți cât mai iute, că vine împăratu cu oastea lui și pă toți vă omoară!...

— Da unde să ne ascundem?! — întrebără tăți zmeii într'un glas și plini de frică, când auzără, cele ce le spusă Nădav.

— Ia băgați-vă colo în jirezile hele de paie, dacă vreți să scăpați cu viață.

Nu încăpeau zmeii, așa să îmbulzau cătră jirezile de paie, numa s'ajungă batăr cu capu în jireadă, să nu vadă oastea împăratului, că tare mare frică mai purtau de ea.

Nădav, cum îi văzu băgați toți în jireadă, numa ce alergă la cuptoriu, unde nu să stinsă încă focu, luă o lopată de jar și o aruncă păstă paie, care îndată or luat foc, așé, că numa ce-nușe s'o ales din zmeii noștrii.

Când s'o văzut Nădav scăpat de ei, luă cheile ce le-o găsât și s'o dus, ca să vadă tăte sobele* din palat. Nu întâlni pă nimeni nici într'o sobă, până în hei din urmă, unde o dat de căpetenia zmeilor, o dihanie cu douăsprezece capuri. Cum îl văzu pă Nădav îl și întebă:

— Ce moarte îți dorești?

* sobă = odaie, cameră.

Nădav zise:

— Lasă-mă că..... — dar nu pierdu multă vreme ci își întrebuiță vremea în care zmeul ascultă. — Își trase paloșul din teacă și reteză toate cele douăsprezece capete ale zmeului... Dar unu dintre cele douăsprezece capete fugi sub un dulap iar pe celelalte le tăie fărăme și apoi le aruncă într'o fântână, ca să nu le mai vadă înaintea ochilor. Pe această fântână o astupă apoi cu pietrii, ca nu cumva să mai poată ieși afară de acolo.

Amu eră foarte vesel de isprava ce-o făcuse. Luă tăte cheile, le puse la brâu și porni tăt într'un suflet înapoi la mama lui ca să-i aducă și ei vestea cea bună. Deacum aveau și ei o casă unde să locuiască.

Ajuns la scorbură, i-o spus mamei sale toate hele și cu ea împreună și-o luat tăt ce-o avut și s'o îndreptat apoi cătră pălatele smeilor. Acolo aveau să locuiască deamu înainte. Când o ajuns la casa smeilor, i-o dat mâne-sa cheile dila tăte sobele, afară de una — heia din fund — care o fost a căpeteniei smeilor. Mamă-sa o crezut, că el o ascuns ceva pintru ea, deaceea în heia zi s'o tă' rugat de iel, ca să-i dea și cheia aheia ce-o ținut-o la el, că doară ia îi mama lui și că doară ce rău ar putea și din aheia, dacă i-o da cheia.

Nădav, în urma rugăminții mâne-sa și-o călcat pă inimă și i-o dat cheia, spunându-i să nu încerce să deschidă nici-odată ușa aheia, ca să nu să spărie de ce-a vedea acolo, dai alte helea nu i-o mai spus. În soba asta o întins Nădav pielea smeului hăl mai mare, ca să să usuce.

În heia zi dimineța, Nădav și-o luat armele și-o pornit pân codru, ca să mai vâneze câte ceva pântru pustia hei de gură. Cum plecă Nădav, mă-sa nemaiputându-se ține cu răbdarea, s'o îndreptat mintenaș cătă soba hei din fund. O deschis ușa cu mâna trâmurând de nerăbdare, o dat-o cu băgare de seamă deoparte și-o intrat înlontru. Când olo ce să vadă?!... Un ficior tare frumos ședeă în sobă, da așa de frumos, că n'o mai văzut așé om frumos. Cine era oare acel ficior frumos?... Din capu smeului, care o rămas nesfărmat de Nădav, s'o făcut amu ficioru aiesta așé de mândru.

Cum îl văzu, îl și îndrăji mintenaș, că doară nici ea nu era încă bătrână. Așa de tare l-o îndrăjit dintr'o dată, că și în foc s'ar și băgată pântru el.

Smeului îi păru tare bine de lucru aiesta și-o căutat să să folosească de el, ca să să scape cumva de Nădav.

— Tulai Doamne, da mare putere mai are ficioru tăuț — zasă ficioru hăl frumos cătă ié. — Aș trăi cu tine tătă vieța, dacă ne-am puté scăpa cumva de el.

Mama lui Nădav, nu zasă nimic, da să vedé dipă fața ei că să înviesțe la asta și că să gândește cum să facă să poată scăpa de Nădav și să rămână cu aiest' ficior frumos, care nu eră altu, decât căpetenia smeilor.

— Iată ce-ar trebui să faci, ca să ne scăpăm de el — zăasă mai departe smeul, văzând că femeia n-o găsat încă cum să scape de Nădav: — Când îi simți, că să apropie de casă să te culci iute în pat și să începi a te văieta, ca și cum ai fi tare beteagă. Iel o să te întrebe, că ce-ți lipsește și-o să caute să-ți facă tăte hele pă voie, că știu că tare mult te iubește. Atunci tu să-i cei, să-ți aducă un pui de lup din codru. Lupoaică, nu te teme, că îndărăpt nu l-a mai trimite și așe ne-om scăpa de el și om trăi sânguri în pălatele aieste mândre.

Femeia nu s'o gândit mult la ce are să sie, fără a făcut tăte hele, togma așe după cum l-o spus ficioru hăl frumos adevca smeu.

Când s'o întors Nădav acasă, o găsat pă mumă-sa în pat văietându-să cât o ținea gura. S'o spăriet bietu ficior în fel și chip și-o întrebat-o, că ce-i cu ié și ce să-i aducă ca să n-o mai doaie, da n'o putut scoate nici-o horbă din gura ei. Numa după ce o rugat-o multă vreme s'o îndurat să-i spuie, ca să-i aducă un pui de lup că numa ahăla o va vindeca.

— Dragu mamii, du-te în pădure și-mi adă puiu hăla de lup, că așe am jiasat io, că numa ahăla are să mă vindece. Du-te cât mai iute și mă scapă, că nu mai pot....

Cum nu s'ar fi dus bietul Nădav!... Cât ce s'o înoptat și-o luat din nou armele și-o pornit din nou prin codru să caute puiu de lup, crezând o să-l găsească amu în culcușu mamii lui. N'o umblat mult prin hăl codru luminat de lună și o și dat peste un culcuș de lupoaică și o și găsat acolo un pui de lup. Cum l-o zărit, s-o apropiét încetuc de iel și o întins mâna să-l prindă, dar puiu o început să urle, de-ți lua auzul. Atunci auzi un glas de om, care era al lupoaiicii:

— Nădave, Nădave, ce vrei tu să faci?... Nu faci bine, ce vrei să faci!...

— Hei d'apoi ce să fac?!... iac îți duc puiu, ca să mănânce mama din el, că tare-i beteagă și numa așe s'a puté vindeca.

— Hei, hei, Nădave!... Nu te încrede... Măne-ta nu-i trebe puiu meu, că ie vre să-ți mănecă capu tău. Io, fătu-meu, nu-ți vreau rău. Increde-te în spusăle mele și îi vede, că tare bine ti-or prinde. Du puiu, da dacă-i vede, că nu-i trebe măne-ta, nu-l omorâ, fără dăi drumu să vină îndărăpt în codru, că de mare folos ți-a și.

Nădav o sămțat ca și cum i-ar și trecută un șer roșu pân inimă, când o auzit horbele aiestea, la care el nu s'ar și putută cândi nici-odellă, mai ales, că o iubea fără margini pă mumă-sa. Tși hătu multă vreme capu să afle ce-o și indemnăt-o oaresă facă ea lucru aiestea.

O luat puiu de lup și l-o dus acasă. Când o ajuns, o găsat pă maică-sa făt în pat, da amu parcă nu mai eră așe de beteagă.

— Iacă mamă, am adus puiu de lup, ce l-ai dorit dumneata.

— Bine dragu-mamii, dar vai urātu-a... Dă-i drumu să să ducă în pădure, să nu-l mai văd, ca nici nu mai sunt așa de tare beteagă și cred, că m'oi face bine cat de iute.

Nădav își adusă aminte de norbele lupoaicii și o slobozât în pădure puiu de lup.

În heia zi, văzând Nădav, că mamă-sa îi aproape de tătului sănătoasă și-o luat iară armele și s'o dus iară după vânat, da o stat mai mult în pădure, ca în ziua trecută.

Cum s'o dus Nădav, mamă-sa s'o și sculat din pat, că doară cum să șie beteagă, că n'ave nimică și s'o dus iute la smeu hăl frumos și i-o spus, din șir în păr tăte hele, ce-o isprăvit Nădav. Tare s'o mai mirat și s'o mai năcăjit smeul când o auzit că Nădav o adus puiul de lup și c'o scăpat teafăr. Nu s'o putut opri să nu zică:

— Tulai doamne, da mare putere mai are, că tăți câți or mârș după pui de lup, n'o mai scăpat cu viață, dar ăsta văd c'o scăpat!... Trebe că nu-i lucru curat la mijloc!... El nu poate și om, ca tăți oamenii. Da trebe să facem din nou ceva, ca să scăpăm cumva de el. Tu să te faci iară beteagă, da și mai tare de cum ai fost ieri. Da amu să ceri un pui de urs. Dela ursoaică n'are să mai scape, că nimeni n'o mai scăpat de acolo.

Femeia făcu tot ce-i zise smeu. Pă când veni Nădav acasă, o găsi iară culcată în pat, văietându-să și mai amarnic ca în ziua trecută. Nădav, își dădu el cu socoteala, că nu poate și lucru curat la mijloc, da dragostea, ce-o avea el pentru mamă-sa l-o îndemnat și amu să-i îplinească voia. O întrebă-o și amu, că ci-o doare și că ce să-i aducă, ca s'o poată scăpa din beteșug.

— Ce te doare mamă dragă și ce-ai dori tu să-ți aduc ca să scapi din necaz?...

— D'apoi dragu-mamii, multe am io — și-l tăt amăna așa până când îi apucară miezu nopții. Numa atunci și-o deschis gura și i-o spus, că i-ar trebui un pui de urs, ca să mănânce din carnea lui, că numa atunci s'a vindeca.

— Lasă pe mine, mamă-dragă, că mă duc io mintenaș în codru și îi-l-oi aduce. Ai numa răbdare, că n'oi sta mult p'acolo — zise Nădav luându-și armele și ieșind pă ușe. Să afundă în desišul codrului plecând să caute puiul de urs. Nu merse mult și ca și în sara trecută, dădu peste cuibul unei ursoaice, unde găsi un pui, ce dormea dus. Il apucă binișor de bot, ca să nu schelălăiască și să se trezească ursoaica de care ori cum s'ar și păzit cât mai mult. Totuși puiu de urs răcni odată și ursoaica să trezi. Mare i-o fost mirarea lui Nădav, când o auzi și pă ie vorbind cu graiu omenesc, fără să să miște dela locul ei.

— Nădave, Nădave, rău faci tu, ce faci, că mâne-ta nu-i trebuie puiu meu, că vrea să-ți mănânce carne tău. Du puiul și

dacă-i vede că nu-i trebe mamei tale, dă-i drumu în codru, că de mare noroc ți-a și.

Mult să mai minună Nădav, când auzi că și ursoaica i-o spus cât horbele ahelea care i-le-o mai spus și lupoaica în noaptea trecută, da n'o mai zis nimica, fără numa o luat puiu și l-o dus în grabă la mama lui.

Când o ajuns acasă, mamă-sa nu mai era așé de beteagă și nu i-o trebuit puiul de urs, după cum nu i-o trăbuit nici hăl de lup în ziua trecută.

— Du-l dragu-mamei, înapoi de unde l-ai adus, că mai rău îmi face, dacă-l văd.

— Il duc mamă, îl duc, numa să-ți șie ție bine!... și dădu drumul puiului de urs în codru.

Mamă-sa nu mai puté de mirare, văzând că și amu o scăpat, cu toate că smeul i-o spus, că amu n'o să mai poată scăpa.

Dimineața, mamă-sa s'o simțit mai ușor fără să să scoale din pat, iar Nădav o putut să să ducă iară la vânătoare ca în zilele trecute.

Nu ieși bine din casă Nădav și mamă-sa sări iute din pat și să duse ca o furtună, cu gura căscată de mirare, până la odaia smeului. Intră și-i povesti totul. Smeul nu putu nici grăi de ciudă și de mirare. Intr'un târziu și-o venit în fire și strigă:

— Doamne, Doamne, da mare putere mai are!!!... spuse apoi din nou dragei lui, ce are de făcut, ca să încerce și a treia oară să scape de Nădav:

— Să te faci iară bolnavă și să ceri de data asta să-ți aducă un pui de tigru. O scăpat el, mă mir cum, până amu de două ori, dar a treia oră de tigroaică n'are să mai scape. N'o să-i rămăie nici bucățică de os și ne-om scăpa de el.

Când s'o întors Nădav dela vânătoare găsi din nou pe mamă-sa tare rău beteagă, în pat. Ea îl trimise, cu poruncă mai aspră amu, ca să-i aducă un pui de tigru, că numai așé s'a face bine. Bietul, Nădav să duse, fără să zică nici-o vorbă. Să întoarsă în curând și aduse și puiul de tigru, păfind cu el ca și cu heilalți. Mamei sale însă nu-i trebui nici acest pui. Nădav îl lăsă și pe acesta în codru. Mamă-sa nu s'a sculat din pat și părea acum mult mai beteagă — se simțea acum într'adevăr beteagă, da de ciudă, că n'o putut să scape de Nădav — și când o plecat a patra zi Nădav la vânătoare, i-o spus să nu întârzie prea mult în codru, că să simte tare slabă. Nădav îi făgădui, își luă apoi armele și plecă iarăși la vânătoare.

În hele trei zile, Nădav nu mai dădu prin odaia smeului, să vadă, dacă i-s'a uscat pielea, că era ocupat cu boala mamei sale și cu vânătoreea. Nici nu bănuia, că doară din capu ahăla s'ar și putută face iară un smeul.

În ziua a patra, smeul n'o mai așteptat să-l caute femeia pe el, ci o iesit el afară, ușa fiind deschisă și o întreat-o dacă s'o întors Nădav cu puiul de tigru. Când i-o spus, că nu i-s'o

întâmplat nimica, smeul o rămas pironit pă loc.

— Pă ăsta nu-l omoară nimeni, să știi!... Dar nu-l putem lăsa să trăiască, trebuie să-l prăpădim cumva. Noi nu-l putem omori, dar trebuie să-l trimitem în locuri de ahelea, de unde nu să mai poate întoarce. El să duce, că nu știe de frică. Mai fă-te odată beteagă și cere să-ți aducă purcei dela scroafa linsă-prelinsă din fundu mării. Spune-i, că numai atunci ti-i face bine, când îi mânca carne friptă din purceii scroafei aheleia.

— Tocmai bine mă sfătuești! Să știi, că de acolo nu s'a mai întoarce până-i hăul!...

În fundu mării o să-i rămâie uoasele și-am scăpat pentru totdeauna de el. Ne-om răsfăța noi singuri în aieste palate. O să șie lumea noastră. Amu du-te, să nu să întoarcă cumva Nădav și să te prindă aci la mine, c'apoi ni-se strică tot ce-am plănuit noi.

— Șii numa pă pace, că așé am să fac.

Pă când s'o întors Nădav di la vânătoare, amu o țâr' mai de vreme, că așé îi poruncise mamă-sa, o găsât-o iară culcată în pat, da așé de beteagă de numa nu sta să moară.

— Dragu-mamii, dragu-mamii!... Până nu mi-i aduce un purcel dila scroafa linsă-prelinsă din fundul mării, ca să mânc din carnea lui, apoi să știi că nu m'oi face sănătoasă!...

Nădav nu zise nimic, ci își luă armele și ieși afară, unde să putea gândi în voie. La marginea codrului s'o oprit pă loc și s'o tăt gândit :

— Unde să mă duc io acuma?... Unde să gădesc io purceii aheia?... Și gândurile îl frământau și-l năcăjau de nu-și mai găse alinare.

Știe el, că doară era năzdrăvan, că cine-i mama lui și că are neamuri de seamă bună nu printre oamenii de rând. Tăt gândindu-să așé, i-o vinit în mînte Sfînta Vinere, care-i eră mătușe. S'o înseninat dintr'odată la chip, că are să gădescă mîntuire la ié și o pornit incetuc-incetuc, cătră pălatele Sfîntei Vinere.

Când s'o îngănat ziua cu noaptea, o ajuns la poarta căsii Sfîntei Vineri, și bătu la poartă. Un glas din lăuntru îl întrebă:

— Cine-i acolo?... De-i om bun, să între... De nu... să să ducă înapoi, că de n'a mere slobod asupra-i cățaua hei cu dinți de șer și cu măsele de oțel și tăt îl sfășie!...

— Io sunt Maică Vinere, nepotu tău, dă-mi drumu în casă!...

Maica Vinere îi deschise ușa și o rămas tare mirată când l-o văzut pă Nădav așé de amărât.

— Ce ai dragu mătușii?... Ce vânt te aduce pă la mine?...

— Hei mătușe, grele vânturi m'aduc. Mama-i beteagă rău și nu s'a vindeca, până nu i-oi aduce un purcel dila scoafa hei linsă-prelinsă din fundu mării, ca să mânc din carnea lui.... Apăi de unde să-i duc i-o mătușe, că nici n'am mai auzit și nici n'am mai văzut asemenea dobitoace?!...

— Hei dragu mătușii, mâne-ta nu-i trebé purcelul ahăla, că-i trebé capu tău să ți-l mănce. Da nu-i nimica, lasă că te-oi scăpa io cu bine din asta. Unde-i dreptatea și adevăru acolo-i și scăpare dila Dumnezo. Ș'apoi nu-i nici-un arăduit fără capăt, numa că de multe ori capătu alege. Da ié tu calu meu și te du până la capătu tărâmului hălalalt. Acolo pă hăl tărâm îi vede scroafa cu purceii iei. Tu stăi numa acolo în loc și o pândeste, că scroafa s'a culca acolo cu purceii lângă ia. Da unu din purceii o s'o năcăjască mereu, iar ie de măcaz o să-l arunce pă tărâmu hăstalt. Tu să-l prinzi și să fugi cu el într'acoace cât îi putea mai iute.

Nădav așa și făcu după cum l-o învățat mătușe-sa. Luă calu și să îndreptă cu el cătră tărâmu hălalalt. Marsă el cât marsă, cale lungă să-i ajungă, ba să-i mai și rămăie, până când ajunse într'un loc unde, Doamne ce văzu?!... doi munți să băteau cap în cap, de săreau scânteii grozave din vârvurile lor, da i-o spus lui Sfânta Vinere înainte dea pleca, că munții aieștea să bat mereu și numa la amiaz să opresc să să hodinească pe un ceas, ca să să poată încinje dinnou la bătaie. Vai de hăl care trece printre ei când se băteau!... Cum ajunse în fața lor, Nădav se opri să aștepte amiazăza, când trebuié să se oprească. Nici nu așteptă tare mult și munții să și opriră din bătaie, lăsând loc unei văi adânci, care ducé la hălalalt tărâm. Nădav rămasă la marginea tărâmului, ca la marginea unei prăpastii grozave. În fundu văii văzu cum să dădea marea în două părți lăsând loc gol până la fundu iei. Acolo văzu Nădav scroafa, care să tolănea la soare pă prundu din fund, iar purceii alătura de ia. Scroafa adormi îndată cu câțiva purcei, numa unu o tăt năcăja, întorcându-se pe lângă ie și gurițând într'una. Scroafa răbdă cât răbdă, da mâniindu-se odată, apucă purcelu cu gura și-l aruncă până'n înaltu ceriului, de unde ave să cadă toema pă hălalalt tărâm, de unde nu să pute întoarce, decât numa la apusu soarelui, așa era obicei scroafei, când vedé că n'o ascultă purceii. Da amu o păfă scroafa!... Purcelu cădó vâjiind prin văzduh cătră pământ. Nădav ținu gura sacului, ce-l luasă cu iel și purcelu căzu drept în sacu lui. Legă bine sacu la gură, sări iute pă cal și porni ca vijelia cătră casa Sfintei Vinere. Scroafa însă îl simți și să rezezi din fundu mării pă hăstalt tărâm, luându-să ca o pară de foc după Nădav.

Il ajunsă și voi să-l imbuce, dar apucă numa coada calului, cu care rămasă în gură, căzând pă spate. Așé Nădav, putu să margă mai departe, fără să să mai teamă de vre-o primejdie. Sfânta Vinere, când îl văzu, își făcu cruce și-l lăsă să-și facă calea întoarsă la mama lui. Când sosi acasă, găsi pă maică-sa tăt bolnavă, cu toate că lipsise cam mult de acasă. Dar smeul

Culeasă de: V. MOLDOVANU inv.

(Continuarea va urma)

Medicină poporană.

Din comuna Cojoena jud. Cluj.

Descânțece.

Doamne ajută-mi, Maică sfântă Precistă și sfântă zi de astăzi! Când o umblat Isus Christos cu Sfântu Pătru pă pământ, s'o întâlnit cu trei fete de jidov. Hei mai mare o zâs, că-i mai mândru ca sfântu soare, care care încălzește tătă lumea. Hei mijlocie o zâs, că-i mai mândru ca sfânta lună, care luminează pe bolta ceriului. Hei mai mică o zâs, că-i mai mândru ca stelele, ce strălucesc pă bolta ceriului. Atunci o zâs Domnul Isus Hristos cătă ele: Mreți voi trei fete de jidovi la apa Iordanului și țapați cărbuni pă ochi negri, căprii, verzi, mierii, pă tot felul de colori, ori de bărbat ori de muierie și io țap la... și dacă o bea din apa aceasta să rămână curat, luminat, ca de Dumnezo lăsat și de Maica Sfântă dat și de popă botezat.

Descânțecu dela gura mea și leacu dela bunu Dumnezo. (Acest descânțec se repetă de trei ori). Cel deochiat bea din apă de nouă ori și cu ce rămâne își spală trupul și boala îi trece.

De bubă rea.

Se ia un cuțit cu mânerul de lemn bătut cu cuie, se face cu el cruci într'o ulcică plină cu apă și se descântă în felul următor: Buba înfocată.

Bubă în veninată,
Bubă pietroasă,
Vine prin sete,
Prin foame,
Prin osteneală, /
Prin muncă.
Prin răs,
Prin plâns,
Prin voie bună,
Prin supărare,
Prin strigare,
Prin vânt,
Prin gând,
Prin roșată.

Prin ceas rău,
 Prin somn de zori de zi,
 Prin diochiu.
 De-ai venit,
 Prin sete,
 Prin foame,
 Sau prin nouăzeci și nouă de feluri,
 Nici nu te coace,
 Nici nu te sparge,
 Ci te întoarce!...
 Că de nu ti-i întoarce,
 Cuțâtu în mână l-oi lua
 Și în patru te-oi despica
 Și nici ea un șir de mac nu te-oi lăsa.
 Cruce faceți-oi,
 Cu crucea ne-am botezat,
 Cu crucea ne-am creștinat. |
 Crucea să ne fie de apărare,
 În tot ceasu.
 Și în tot minutu.
 Iar N. N. să rămâie.
 Curat.
 Luminat,
 Ca de Dumnezeu lăsat
 Și de Maica Sfântă dat
 Și de popă botezat.

Descântecul dela gura mea și leacul dela bunul Dumnezeu.
 (În timp ce se descântă, se atinge cu cuțitul buba, repetându-se
 descântecul de trei ori).

De uimă.

Uima este o umflătură tare și foarte dureroasă și se face la
 încheieturile mânilor, picioarelor și la gât. Descântătoarea ia o
 cute sau un sucitor și atingând uima dinainte înapoi cu cutea
 sau sucitorul zice:

Doamne ajută-mi,
 Sfântă Maică Preceastă,
 Și Sfântă zi de astăzi.
 Mă dusei cu cutea (sucitorul)
 Și cu uima în târg.
 Cutea (sucitorul) acasă vine,
 Uima în târg rămâne,
 Iar N. N. să rămâie,
 Curat,
 Luminat,
 Ca de Dumnezeu lăsat

Și de Maica Sfântă dat,
Descântecul dela gura mea
Iar leacul dela bunul Dumnezo.

(Se zice de trei ori).

Se mai descântă și când bate toaca la biserică, picându-se:

Popa toacă,

Uima 'ntoarcă. (De trei ori.)

Sau alt descântec:

De ești uimă uimată

Să te 'ntorci îndată.

De ești uimă uimoi,

Să te întorci înapoi. (De trei ori).

Culese de:

MARIA SUCIU

învățătoare.

Din comuna **Parța**, Timiș-Torontal.

De deochiu.

Fuği giocchi

Dântră ochi,

Dân crii capului

Dân fața obradzului,

Dân vânil grumadzului,

Dân vâni.

Dân mâni.

Dân crișciët până'n călcâni,

Dân mădugă,

Dân os,

Dân pëlîe,

Dă sub pëlîe,

Dân giënië,

Dân sprânëiënië.

Çinië ci-o fi giochiat,

Să fiie criëpat,

Çinië ci-o poçit,

Să fiie pocnit,

D'o fi giochi dă fată

Să-i criëpië țâțili,

Să-i picîe cosâțili,

D'o fi dă muierîe,

Să-i criëpië țâțili,

Să-i cură lăpcili.

D'o fi dă om,

Să-i criëpië capu.

Să-i picîe mustățali.

Cum îș lingîe oaja miëlu

Și vaca vițalu

Așa să ling îo giochiu lu (cutare)

Să ugîască * curat, luminat,

Ca argintu al curat,

Ca Maica Prjēcîestă cum l-o lăsat

Nu giunghiă,

Nu săgiëta,

Nu strâcni,**

Nu focui,

Nu fiërbânta,

Nu spăimânta,

Că cu gura ci-oî dăscânta,

Cu suflîetu ci-oî sufla,

In codri niëgri ci-oî mâna,

Ungië nu-i cântarië dă cocoș,

Niçi piatră mușchiată.

Acolo să cië potoliëșci,

Acolo să cië domoliëșci,

Acolo să cië oginîșci,**

In pîeriñi cu spiñi,

Ca năpoi să nu măi viñi.

Culese de: DR. ION BOSICA.

* a ugi = a rămănea

** a strâcni = a săgeta puternic

Oameni de seamă ai Câmpiei

Ioan Olteanu (1848 – 1890).

de Dr. Ion Bosica.

În legătură cu cele scrise în articolul de fond al acestui număr, dăm loc la acest capitol: descrierii faptelor și vieții unor oameni, născuți pe Câmpia Ardealului, cari prin viața lor, prin jertfele lor și-au pus la dispoziția națiunii averea lor, atât materială, cât și intelectuală, pentru propășirea culturii românești. Începem șirul acestor mari oameni, demni de urmat și cari stau ca o pildă vie în fața noastră a urmașilor, cu *IOAN OLTEANU*, fiu al Cojocnei, al cărui mare suflet și cald patriotism îl veți vedea din cele ce urmează:

IOAN OLTEANU s'a născut în Cojocna, la 1845, din părinții țărani Vasile Olteanu și Rafila Boariu. A rămas de mic orfan de amândoi părinți. Școala primară și liceul l-a urmat la călugării piariști din Cluj, unde a luat bacalaureatul (maturitatea) cu „*eminent*“ (foarte bine). Pentru a-și putea continua studiile, fiind orfan, face o cerere, prin protopopul gr. cat. Diametrie Szabo, către Consistorul din Blaj, ca să i-se acorde un „*stipendiu*“ (bursă), spre a putea urma la Facultatea de polihnică din Viena. A și obținut un stipendiu. *Ramonțanu*, de 315 florini valoare austriacă. Cu acești bani și cu alte ajutoare benevole, a urmat apoi Politehnica din Viena dela 1864—1870, obținând diploma de inginer. Cu acest titlu trece la 1870 în România, făcând o practică de doi ani, după care, la 1872, intră ca inginer, în serviciul Căilor Ferate Române, unde funcționează timp de 18 ani, până la moartea sa. Nefiind căsătorit, adună o frumoasă avere, pe care, simțind, că i-se apropie sfârșitul, o testează Asociațiunii pentru literatura și cultura poporului român (Astra) în valoare de 100.000 Lei. Din venitul acestor bani, a lăsat, ca 50% să se adauge capitalului, 40% să se întrebuințeze „*pentru învățătura poporului Român propriu zis Greco-Oriental și Greco-catolic din Transilvania*“, iar 10% să se întrebuințeze „*în mod egal pentru școlile greco-orientale și greco-catolice din opidul Cojocna*“.

Moare la 23 Iulie st. v. 1890 în oraşul Galaţi, în vârstă de 45 ani, suferind de uremie.

Las să urmeze aci testamentul lui Ioan Olteanu, precum şi alte acte referitoare la viaţa şi faptele lui:

Văzut 21 Iuliu 1890

s. s. D. POPESCU

TESTAMENT

„Subsemnatul, Ion Olteanu, inginer în serviciul căilor ferate Române, testez una sută mii lei Asociaţiunei Transilvane, pentru literatura şi cultura poporului Român cu sediul în Sibiu (Transilvania Austro-Ungaria) în următoarele condiţiuni:

„1. Venitul la acest capital pe cel dintâi anu dupe moartea mea se va distribui între nepoţii mei.

„2. Venitul dela acest capital de pe al doilea anu şi următorii se va întrebuiţa după cum urmează:

„Cinci deci la sută venit se va aduga la capital spre a se capitaliza, — Patru deci la sută se va întrebuiţa pentru învăţătura poporului Român propriu zis Greco-oriental şi Greco-catolic din Transilvania; ear de ce la sută se va întrebuiţa în mod egal pentru scolele greco-orientale şi greco-catolice din opidul Cojocna în Transilvania locul meu natal.

„Mai las femeii Ana Kis, pentru serviciul credincios, patru mii lei în aur, din preună cu tot mobilierul şi obiectele ce se vor găsi la mine, ear restul de bani proprii ai mei ce s'ar mai găsi după lichidarea socotelilor cu direcţiia generală a căilor ferate Române, pe lângă care funcţionez — se va întrebuiţa pentru înmormântare şi pentru mila la săraci.

„Banii mei din care se vor plăti legăturile de mai sus, se compune din bani în numerar şi din scrisori fonciare şi rentă amortisabilă de câte cinci mii lei bucata şi se află depuse în cassa de fer a divisiiei de întreţinere a Căilor Ferate Române din Galaţi, în care mai sunt pe lângă banii mei, bani de ai Căilor ferate şi circa opt mii lei în bonuri şi numerar ai Dlui Zăharie Moga inginer al C. F. R. lăsaţi în păstrarea mea, bani cari i-se vor elibera fără nici un cuvânt. Cheile cassei sunt în mâinile mele.

„Pământurile de cultură ce le am acasă la Cojocna în Transilvania, le las nepoţilor mei despre care s'au vorbit mai sus.

„Biblioteca mea o las Societăţei Politecnice cu sediul în Bucureşti a cărei membru sunt.

„Acăsta este ultima mea voinţă şi nestrâmbată voinţă, ear dispoziţiunile ce iau prin acest testament se vor executa întocmai de Preşedintele Asociaţiunei Transilvane pentru literatura şi cultura poporului Român din Sibiu din Transilvania.

„Făcut astăzi în 21 douăzeci şi una Iulie anul 1890. în Galaţi.“

s. s. I. OLTEANU

„Scris de mine după cererea şi dictatura testatorului

s. s. L. MOGA

PROCES-VERBAL.

„Astăzi douăzeci și una Iulie anul 1890.

„Noi D. Popescu, Membru de Ședință al Trib. Covurlui sec. „voc. primind petițiunea înregistrată la No. 8470 de achi, iscălită „de Dlu Ioan Olteanu, prin care cere a se da autenticitatea legală „prezentului Testament, depus în două exemplare, dintre care „unul pe timbru legal iscălit de Dsa și fiincă Dssa nu s'a putut „prezenta în persoană la Tribunal, spre ai lua consimțământul, „din cauză de boală; Noi asistat de Dlu adjotar de Grefă. P. S. „Danielescu, ne am transportat la domiciliulu D-lui Ioan Ol- „teanu, de profesiune inginer din Galați str. Domnească Nr. 129, „unde în adevăr găsimdul bolnav după cum se arată prin certi- „ficatul medical, eliberat de Dl Dtor Nicolui, și prezentat nouă „tot cu petiția de mai sus, dupe ce ne am încredințat de identi- „tatea Dlui Ioan Olteanu, personal cunoscut nouă, văzând am- „bele exemplare, am dat citire acestui act, din cuvânt în cuvânt „în audul și în fața testatorului la întrebările propuse de noi, „ne a declarat că acest testament ce i s'a citit este al său, făcut „din libera sa voință, scris de Dlui Inginer Zaharia Moga și „iscălit cu propria Sa semnatură Subscriind chiar în prezența „noastră exemplarul netimbrat ce se va păstra la dosar.

„In baza lezei pentru autentificarea actelor dăm autentici- „tate prezentului testament oprind la dosarul Certificatul medi- „cal citat mai sus.“

Membru de ședință s. v. (sem.). D. Popescu și adjutor Gre-
fier sem. P. S. Danielescu.

Nr. 1332 Repertor autentic

p. conformitate ss. Indiscifrabil

ROMÂNIE

Grefa Tribunalului Covurlui.

„Prezenta copie fiind conformă cu originalul aflat în dosa- „rul actelor autentice pe luna Iulie 1890 sub No. 1332 Repertor „se certică de noi.“

Grefier s. s. Indiscifroabil

No. 10711.

L. S.

1890 Octobre 4.

— *Comitetul de conducere al revistei*, aduce sincere mulțumiri D-lor, Dr. Simion Nemeș, senator, Prof. Atanasie Popa, Preș. Asoc. inv. Mihail Ogreanu, Prof. Dimitrie Goga și D-nei M. Ciortea, pentru ajutorul și încurajarea acordată.

— *Societatea culturală „Ioan Olteanu”* și-a ținut adunarea generală în ziua de 27 Aug. 1933. Aici s'a hotărât, ca revista noastră să primească diferite ajutoare materiale. Tot în cadrul societății s'a organizat o petrecere, al cărei venit de 3694 Lei a trecut în folosul revistei noastre. Aducem călduroase mulțumiri tuturor acelora, cari ne-au sprijinit și pe această cale.

— *D-lui E. Chencinschi*. Vă mulțumim pentru deosebitul interes arătat. Am primit cele trimise. Ne vom nizuși să Vă fim folositori după putință.

— *D-lui At. Popa, Cluj*. Vă suntem recunoscători pentru ideea sugerată. Am deschis o coloană pentru oamenii de seamă ai câmpiei. Vă rugăm să ne trimiteți câte ceva la această coloană.

— *D-lui Șiclovanu Gheorghe...* Nu vă știm adresa precisă. Răspundeți-ne la ultima scrisoare pe care v'am trimis-o, dacă ați primit-o. Materialul trimis îl vom publica în numerele viitoare. Mulțumiri.

— *Numărul de față este ultimul*, pe care-l mai trimitem abonaților în restanță cu abonamentul. Întâmpinăm greutăți mari și toată nădejdea noastră ne este în abonații înțelegători. Cine nu vrea să fie abonat, să ne restituie numerele sau pe acesta și costul celor reținute. Mulțumim tuturor acelora, cari sunt la curent cu toate. Dăm mai jos numele acelora, cari sunt la curent cu abonamentul: George Suciș, protopop, Cojocna, Lei 160, până la 1. VIII. 1934, Radu Negru Aurel, lei 30, până la 1. II. 1933, Suciș Maria, inv. lei 80, până la 1. VIII. 1933, Dascal Irina, Cojocna, lei 80, până la 1. VIII. 1933, Radu Negru Alexandru, plugar, Cojocna, lei 30, până la 1. II. 1933, Herineanu Victoria, elevă, L. R. M. Cluj, lei 80 până la 1. VIII. 1933, Laurențiu Maria, elevă, L. R. M. Cluj, lei 80 până la 1. VIII. 1933, Cojocneanu Maria, inv. Cojocna, lei 60, până la 1. V. 1933, Orban Victoria, elevă, Șc. norm. Cluj, lei 60, până la 1. V. 1933, Apahideanu Marioara, Cojocna, lei 60 până la 1. V. 1933, Runcu Victoria, Cojocna, lei 35, până la 15. II. 1933, Hațieganu Simion, chestor, Cluj, lei 50, până la 1. IV. 1933, Chifor Romulus, inv. Cojocna, lei 60, până la 1. V. 1933, Șiclovanu Gheorghe, Roman, lei 80, până la 1. VIII. 1933, Feldrihanu Virginia, inv. Cluj, lei 80, până la 1. VIII. 1933, Tătaru Ștefan, inv. Răscruți, lei 80, până la 1. VIII. 1933, Pop Grigore, contabil, Cluj, lei 80 până la 1. VIII. 1933, Beldeanu Vasile, preot, Suatu, lei 60 până la 1. V. 1933, Orosfăianu Silviu, inv. Suatu, lei 80 până la 1. VIII. 1933, Vegh Bela, inv. Ferma-Cojocna, lei 60 până la 1. V. 1933, Biji Ioan, dir. școl. Someșeni, lei 80 până la 1. VIII. 1933, Rusu

Vasile, funcționar, Cluj, lei 60 până la 1. V. 1933, Habor Toma, inv. Săn Câmpie, lei 40, până la 1. II, 1933, Atanasie Popa, prof. Cluj, lei 100, până la 1. VIII. 1933, Marțian Emilia, inv. Dăbăca, lei 100, până la 1. VIII. 1933, Călugăru Vasile, inv. Aghireșu, lei 80, până la 1. VIII. 1933, Lazar Victor, prof. penz. Sibiu, lei 80, până la 1. VIII. 1933, Păcurariu Aurel, notar, Almaș, lei 30, până la 1. XII. 1932, Suciuc Quintilian, elev. L. G. B. Cluj, lei, 20, până la 1. X. 1931.

(Va urma în numărul viitor).

„Cl. IV. B“, anul II, No. 6. Sept. 1933, Cluj, Str. Fântânele 55. „Poporul Românesc“, Anul II, No. 11, 1 Iunie 1933, Gara Chitila. „Poporul Românesc“, Anul II, No. 12, 16 Iunie 1933. Gara Chitila. „Neamul Românesc pentru popor“, No. 15—16, Anul XXI. Neamul Românesc pentru popor“, No. 17, Anul XXI. „Satul“ Anul III, No. 34, Sept. 1933. București. „Foaia noastră“ anul VIII, No. 389. Cluj. „Foaia noastră“ anul VIII, No. 390, Cluj. „Foaia noastră“ anul VIII, No. 391, 392, 393, 394, 395 și 396.

Toate manuscrisele și corespondența privitoare la administrația revistei precum și abonamentele, se vor trimite pe adresa: Vasile Moldovanu, învățător, com. Cojocna, jud. Cluj.

„Vlăstarul Câmpiei“, Revistă de folklor și artă poporană, cu sediul în comuna Cojocna, jud. Cluj.

Dsale Dlui

Comuna

Oficiul

Str. Nr. Județul

